

Praktijkleren met praktijkverklaring bij sociale ontwikkelbedrijven

Onderzoek in opdracht van SBCM

Jan Raaijman
Annet Jager
Britt Visser

Eindrapportage

Projectnummer: K2022048

© 2023 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Contextueel kader	3
2.1	Praktijkleren met de praktijkverklaring	3
2.2	Praktijkleren met praktijkverklaring bij SW-bedrijven	4
2.3	Praktijkleren met praktijkverklaring in de arbeidsmarktregio	5
3	Onderzoeksopzet	7
4	De praktijkverklaringen	9
4.1	Aantal deelnemers en praktijkverklaringen	9
4.1.1	Gegevens uit praktijkklokken van SBB	9
4.1.2	Deelnemers en praktijkverklaringen volgens SW-bedrijven	11
4.1.3	Duiding verschillen gegevens SBB en SW-bedrijven	12
4.2	Kenmerken trajecten praktijkleren	14
4.2.1	Doelgroepen	14
4.2.2	Trajecten	14
4.2.3	Inclusieve adviesfunctie	16
4.2.4	Sectoren	16
4.2.5	Arbeidsmarktregio's	17
4.2.6	Behaalde resultaten	19
5	Regionale partners en regionale samenwerking	21
5.1	Betrokkenheid regionale partijen	21
5.2	Mbo	22
5.2.1	Betrokkenheid mbo bij praktijkleren met de praktijkverklaring	22
5.2.2	Betrokkenheid van de niet bekostigde opleiders	23
5.3	UWV en gemeenten	23
5.4	Bedrijven	24
5.5	Praktijkonderwijs en vso	25
5.6	Rol van de regio	25
6	Positionering praktijkleren met praktijkverklaring	27
6.1	Ambitie	27
6.2	Belemmerende factoren	28
6.3	Financiering en procedures	30
6.4	Succesfactoren	30
7	Conclusies en aanbevelingen	35
7.1	Inleiding	35
7.2	Conclusies	35
7.3	Aanbevelingen	38

8	Bijlagen	41
8.1	Verslag groeps gesprek Praktijkleren met praktijkverklaring arbeidsmarktregio Haaglanden	45
8.2	Verslag groeps gesprek Praktijkleren met praktijkverklaring Twente	47
8.3	Verslag groeps gesprek Praktijkleren met praktijkverklaring Noordoost Brabant	49
8.4	Verslag groeps gesprek Praktijkleren met praktijkverklaring Groningen	51

1 Inleiding

Vanuit haar rol als Kenniscentrum en A&O-fonds voor de sociale werkgelegenheid wil SBCM bijdragen aan passend, betaald en duurzaam werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. SBCM heeft in dat kader KBA Nijmegen gevraagd onderzoek uit te voeren de inzet en resultaten van praktijkleren met de praktijkverklaring in de 35 arbeidsmarktregio's met focus op de ontwikkelbedrijven, bedrijven in de sociale werkvoorziening (hierna SW-bedrijven).¹

Praktijkleren met praktijkverklaring is sinds 2018 in ontwikkeling gekomen in opdracht van de ministeries van OCW en SZW. In samenwerking met SBB en de Programmaraad zijn toen 23 regionale en drie landelijke pilots gestart. Deze pilots zijn door KBA Nijmegen geëvalueerd. Het overzicht over de stand van zaken met betrekking tot de pilots praktijkleren met de praktijkverklaring is in maart 2021 gepubliceerd.²

Medio 2021 heeft het kabinet naar aanleiding van de coronacrisis besloten om bij- en omscholing te stimuleren van werkzoekenden en met werkloosheid bedreigde werknemers via praktijkleren in het mbo in de derde leerweg resulterend in een praktijkverklaring, mbo-certificaat of diploma. Financiële middelen zijn beschikbaar gesteld als onderdeel van het steun- en herstelpakket. Hiermee kunnen mbo-instellingen een vergoeding krijgen voor de uitvoering van de mbo-opleiding en kunnen werkgevers een tegemoetkoming krijgen voor de kosten voor het realiseren van de benodigde leerbaan. Ook krijgen SBB, de Programmaraad Regionale Arbeidsmarkt en het Kennispunt Leven Lang Ontwikkelen middelen van de ministeries van SZW en OCW om praktijkleren in het mbo te helpen implementeren. Het kabinet heeft de ambitie om de arbeidsmarktinfrastructuur, waaronder praktijkleren in het mbo, structureel te versterken. Het kabinet werkt, samen met belanghebbende partijen, aan een uitwerking en concretisering van deze maatregel uit het coalitieakkoord.

Er is echter geen actueel overzicht over de wijze waarop praktijkleren met de praktijkverklaring in de arbeidsregio's is ingevoerd, welke doelgroepen bereikt worden en welke resultaten zijn behaald. SBCM wil meer zicht op hebben de huidige stand van zaken met betrekking tot inzet en resultaten in 35 arbeidsmarktregio's. Daarbij is gekozen om hierbij het perspectief van de SW-bedrijven centraal te stellen.³ Doel van het onderzoek is:

1. In kaart brengen wat de stand van zaken is van praktijkleren met praktijkverklaring bij SW-bedrijven, per arbeidsmarktregio (landkaart).
2. Een beeld te krijgen van wat goed werkt en wat kan nog beter (zowel in de aanpak als in het resultaat).
3. In beeld te krijgen of en hoe het inclusieve advies t.b.v. de best passende mbo-leerroute wordt vormgegeven; zowel voorafgaand aan de best passende praktijkleerroute als ook na afloop in het kader van doorleren in het mbo dan wel de overgang naar werk.
4. Inzicht te krijgen in succesfactoren en wat kan gedaan worden om de aanpak op te schalen en/of het resultaat (betere kansen op arbeidsparticipatie voor kwetsbare doelgroep)
5. Aanbevelingen te formuleren voor vervolgstappen bij de verdere implementatie van praktijkleren met de praktijkverklaring bij SW-bedrijven in arbeidsmarktregio's waar dit nog niet goed loopt.

1 In de tekst zullen we gebruik maken van de afkorting SW-bedrijven.

2 Eimers, T., A.K. Jager & J. Raaijman (2021) Praktijkleren met praktijkverklaring. Evaluatie van de pilots. KBA Nijmegen.

3 Er is bewust gekozen voor de focus op de SW-bedrijven. Om een onderbouwd beeld te krijgen van alle regionale perspectieven is een veel breder en grootschaliger onderzoek nodig. De focus op de SW-bedrijven heeft daarmee invloed op de reikwijdte van de antwoorden die op de geformuleerde onderzoeksvragen.

2 Contextueel kader

2.1 Praktijkleren met de praktijkverklaring

Praktijkleren in het mbo

Voor een evenwichtige, inclusieve arbeidsmarkt is het belangrijk de duurzame inzetbaarheid van werkenden, en de positie op de arbeidsmarkt van werkenden en werkzoekenden, te vergroten. Scholing is een belangrijk instrument om de kansen daarop te vergroten. Scholing via praktijkleren in het mbo is hiertoe een van de mogelijkheden, met name voor degenen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. We onderscheiden op hoofdlijnen de volgende drie vormen van praktijkleren in het mbo:

1. Gericht op het behalen van een mbo-diploma. Hierbij voert de kandidaat werkprocessen uit in het leerbedrijf, aangevuld met lessen en examens.
2. Gericht op het behalen van een certificaat. Hierbij doet de kandidaat een deel van een mbo-opleiding. Het gaat het om uitvoering van een afgerond takenpakket dat deel uitmaakt van een beroep. Dit leert de kandidaat door het uitvoeren van een aantal werkprocessen in het leerbedrijf, aangevuld met lessen en een examen.
3. Gericht op het behalen van een praktijkverklaring. In bepaalde gevallen is het behalen van een volledig mbo-diploma of een mbo-certificaat (nog) niet haalbaar, maar kan via praktijkleren wel een praktijkverklaring worden behaald. Dit is een laagdrempelige vorm van vakgerichte scholing. Bij praktijkleren leert de kandidaat, onder begeleiding, van tevoren afgesproken werkprocessen uit mbo-kwalificaties. De invulling is maatwerk. Het is geschikt voor een brede groep werkenden en werkzoekenden en kan op de individuele situatie en behoefte worden aangepast. Voor de werkprocessen die de deelnemer heeft leren uitvoeren, ontvangt hij een praktijkverklaring. De praktijkverklaring maakt deel uit van de mbo-verklaring.^{4 5}

Het gaat bij alle drie de vormen om opleidingen in de derde leerweg die zowel door bekostigde als niet-bekostigde instellingen kunnen worden uitgevoerd. Kenmerkend is dat leren en werken bij een erkend leerbedrijf plaatsvinden.

Ontwikkeling praktijkleren met praktijkverklaring

Het onderzoek richt zich op de deze laatst genoemde vorm, praktijkleren met praktijkverklaring. De aanpak voor praktijkleren met de praktijkverklaring is geïnspireerd door de ervaringen die Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) en partners hebben opgedaan in de zogenoemde Boris-aanpak (nu Praktijkleren met de praktijkverklaring voor Pro/vso). Deze aanpak is ontwikkeld voor leerlingen van het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs die naar verwachting(nog) niet in staat zijn een mbo-diploma te kunnen behalen, die de route 'Arbeid' volgen, en wel kunnen komen tot arbeidsproductie op onderdelen.

Na een aantal verkenningen naar de inzet van de Boris-aanpak voor werkenden en werkzoekenden zonder startkwalificatie hebben de ministeries OCW en SZW opdracht gegeven aan SBB en de Programmaraad om een pilot te starten voor praktijkleren met de praktijkverklaring in het mbo. Eind 2018 is hiermee gestart en is er in 23 regionale en 3 landelijke pilots ervaring opgedaan. Deze pilots zijn door

4 De praktijkverklaring is geen zelfstandig document meer, maar is ondergebracht in de mbo-verklaring. De mbo-verklaring wordt verstrekt door mbo-instellingen en biedt de mogelijkheid onderdelen van een opleiding die zijn afgesloten, gevolgde stages of andere relevante scholing of werkervaring zichtbaar te maken. De mbo-verklaring is vanaf augustus 2021 ingevoerd.

5 <https://www.samenvoordeklant.nl/praktijkleren-mbo>.

KBA Nijmegen geëvalueerd en de onderzoeksresultaten zijn in maart 2021 gepresenteerd.⁶ Medio 2021 is door de ministeries besloten om praktijkleren met praktijkverklaring landelijk in te voeren.

Figuur 1 – Processtappen praktijkleren met praktijkverklaring

In het figuur zijn de processtappen beschreven die samenwerkingsverbanden in een arbeidsmarktregio (voor werkzoekenden) moeten doorlopen voor het realiseren van 'Praktijkleren met de praktijkverklaring'.⁷

Een belangrijke stap in de selectie en toelating van deelnemers tot praktijkleren met de praktijkverklaring is de bemiddeling waarbij er wordt gekeken welk takenpakket de kandidaat kan leren uitvoeren op de werkplek en er afspraken worden gemaakt over het praktijkleren. Daarbij gaat het om vragen of gezien de achtergrond, werk- en scholingservaringen, een opleiding gericht op het halen van een mbo-diploma of mbo-certificaat haalbaar is, of dat praktijkleren gericht op het halen van een praktijkverklaring de meest realistische optie is. Ook wel inclusieve adviesfunctie genoemd (de term die in dit onderzoek gebruik wordt).

Een mbo-instelling is altijd betrokken bij het maken van afspraken over de inhoud van de bijbehorende vorm van scholing, met het oog op de eigen verantwoordelijkheid voor het afsluiten van een praktijkovereenkomst met leerbedrijf en kandidaat voor Praktijkleren met de praktijkverklaring. (Bron: <https://www.samenvoordeklant.nl/tools/processtappen-praktijkleren-met-de-praktijkverklaring>)

2.2 Praktijkleren met praktijkverklaring bij SW-bedrijven

Praktijkleren met praktijkverklaring is een laagdrempelige vorm van vakgerichte scholing. Deelnemers leren in de praktijk werkprocessen. De doelgroep bestaat in principe uit werkzoekenden en werkenden zonder startkwalificatie, voor wie het behalen van een volledig mbo-diploma (incl. entreeopleiding) of een mbo-certificaat vooralsnog niet haalbaar lijkt. Uit de evaluatie van de pilots praktijkleren blijkt dat de meeste regionale pilots zijn gestart met de intentie om het praktijkleren voor een brede doelgroep van zowel werkzoekenden als werkenden in te zetten. Specifieke doelgroepen daarbinnen worden op verschillende manieren aangeduid:

- Mensen met beschermt werk (met arbeidsbeperking).
- Mensen opgenomen in het doelgroepenregister, met indicatie banenafspraken.
- Mensen met een uitkering (Participatiewet, WIA, WW, Wajong).

6 Eimers, T., A.K. Jager & J. Raaijman (2021) Praktijkleren met praktijkverklaring. Evaluatie van de pilots. KBA Nijmegen.

7 <https://www.samenvoordeklant.nl/tools/processtappen-praktijkleren-met-de-praktijkverklaring>

- Niet-uitkeringsgerechtigden (NUG'ers).
- Voortijdig schoolverlaters (vsv'ers).
- Leerlingen uit het praktijkonderwijs (PrO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO).
- Specifieke doelgroep: nieuwkomers, statushouders, inburgeraars, anderstaligen.
- Overige doelgroepen.

In potentie kan praktijkleren met praktijkverklaring dus over zeer verschillende doelgroepen gaan; werkenden, werkzoekenden en daarbij een diversiteit aan onderliggende doelgroepen.

Het onderzoek richt zich op praktijkleren met praktijkverklaring bij SW-bedrijven (leden van de vereniging Cedris) voor wsw-medewerkers en overige doelgroepen met afstand tot de arbeidsmarkt die werkzaam zijn in of via het sociale werkbedrijf (Participatiewet: doelgroepregister, beschut werk, Wajong-indicatie, overig⁸). Specifieke aandacht daarbij is er voor leerlingen uit het praktijkonderwijs (PrO) en voortgezet speciaal onderwijs (vso) die in kader van Praktijkleren met de praktijkverklaring voor PrO/vso een praktijkverklaring kunnen behalen en samenwerking hierbij met de SW-bedrijven.

2.3 Praktijkleren met praktijkverklaring in de arbeidsmarktregio

Alhoewel de focus van het onderzoek op de ontwikkelbedrijven ligt, kijken we ook breder naar het regionale perspectief, omdat praktijkleren met praktijkverklaring regionaal inkleuring krijgt en de SW-bedrijven spelers in de regio zijn. We kijken – vanuit het perspectief van de SW-bedrijven - naar de rol van de arbeidsmarktregio, de bevorderende en belemmerende factoren bij de aanpak in de regio's, zowel organisatorisch als procesmatig.

- *Organisatorisch:* Welke organisaties spelen in de betreffende arbeidsmarktregio een rol bij de aanpak? Wat is de schaal van samenwerking? Welke resultaten wil men met elkaar bereiken en welke afspraken zijn er gemaakt?
- Bij praktijkleren zijn altijd werkgevers, mbo-instellingen en gemeente/UWV betrokken, en daarnaast per regio wisselende partijen zoals SW-bedrijven, re-integratiebedrijven, leerwerkloketten, werkgeversservicepunten, vso/PrO, SBB, en RMT.
- *Procesmatig:* Ook kijken we naar de manier waarop de processtappen worden uitgevoerd. Is er sprake van een gestructureerde aanpak of is de werkwijze nog in ontwikkeling? Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de invulling van de inclusieve adviesfunctie en de specifieke rol van het mbo bij praktijkleren met de praktijkverklaring. Andere aandachtspunten zijn de bekendheid bij consultants en andere professionals bij gemeenten en UWV met het praktijkleren. Ook gaat het om de inrichting van de praktijkleerroutes, de kwaliteitsborging en de beoordeling.

8 Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt met een tijdelijk dienstverband bij het sociale ontwikkelbedrijf om daarmee uit een uitkeringssituatie te komen met als beoogde vervolgstap de uitstroom naar regulier werk. Het gaat hierbij doorgaans om andere redenen dan een arbeidsbeperking volgens de definitie van het doelgroepregister.

3 Onderzoeksopzet

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden, bestaande uit:

- a. Verkenning bij experts op landelijk niveau
- b. Online en telefonische enquête bij SW-bedrijven
- c. Analyse van gegevens Praktijkloketten van SBB
- d. Verdiepende groepsinterviews
- e. Reflectie met landelijke partijen

Ad a. Verkenning bij experts op landelijk niveau

Bij de start van het onderzoek is gesproken met de speciaal voor het onderzoek ingestelde klankbordgroep met daarin vertegenwoordigers van het ministerie van SZW, de MBO-Raad, SBB en Cedris/Programmaraad, VSO/PrO, NRTO en gemeente Hengelo vanuit de G40.

De input is gebruikt om meer focus in het onderzoek te leggen en input te krijgen voor de verschillende fasen van het onderzoek.

Ad b. Online en telefonische enquête bij SW-bedrijven

Onder 99 SW-bedrijven, leden van de vereniging Cedris, is een online-enquête uitgevoerd. Cedris heeft haar leden op voorhand ingelicht over het onderzoek en hen vervolgens via email uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek (met gebruik van een per bedrijf unieke link om in te loggen). Dat betreft de bij Cedris bekende contactpersonen. Dat zijn veelal directeuren. Hen is gevraagd de online-enquête in te vullen dan wel het verzoek tot deelname door te sturen naar de functionarissen die binnen de bedrijven leren en ontwikkelen vormgeven en het meeste zicht hebben op praktijkleren met praktijkverklaring.

Er is tweemaal een rappel verstuurd. Tevens heeft KBA Nijmegen een belronde gedaan waarbij de bedrijven telefonisch zijn benaderd met het verzoek de online-enquête in te vullen. Daarbij is ook de mogelijkheid geboden de vragenlijst telefonisch af te nemen. In totaal hebben 73 SW-bedrijven aan het onderzoek deelgenomen en is de respons 74 procent.

Ad c. Analyse van gegevens Praktijkloketten van SBB

SBB beschikt over een dashboard praktijkleren met praktijkverklaring. Dit instrument wordt binnen SBB gebruikt om te monitoren, maar is niet openbaar toegankelijk. Met SBB zijn nadere afspraken gemaakt over de levering van gegevens waarop het dashboard is gebaseerd. Er heeft analyse plaatsgevonden op gegevens uit de Praktijkloket MBO, het Boris Praktijkloket en het nieuwe SBB Praktijkloket waarin de twee loketten zijn samengevoegd.

Ad d. Verdiepende groepsinterviews

In het verdiepende deel van het onderzoek vonden bij een selectie van vier arbeidsmarktregio's groepsinterviews plaats. De selectie van deze regio's heeft plaats gevonden op basis van input vanuit landelijke experts, gegevens van SBB en in overleg met de opdrachtgever. Het betreft de arbeidsmarktregio's Haaglanden, Twente, Noordoost Brabant en Groningen.

Bij de organisatie van de groepsinterviews is afstemming gezocht met de projectleiders/sleutelfiguren omtrent praktijkleren met praktijkverklaring in de regio. Gezamenlijk is gekomen tot een de uitnodiging van een selectie van samenwerkende partijen in een regio (intensief betrokken, waarmee samenwerkingsafspraken mee zijn gemaakt). Voor zover mogelijk en relevant betrof dit vertegenwoordiging vanuit

een of meerdere SW-bedrijven, het mbo, PrO/vso en gemeente, aangevuld met andere relevante vertegenwoordigers van partijen uit de arbeidsmarktregio.

In de groepsinterviews is aandacht geweest voor de samenwerking, uitvoering, doelgroepen, belang en meerwaarde, rol en positie van de SW-bedrijven, samenwerking met onderwijs en bedrijfsleven, bevorderende en belemmerende factoren, en toekomstverwachtingen omtrent praktijkleren met praktijkverklaring in de arbeidsmarktregio.

Ad e. Reflectie met landelijke partijen in de klankbordgroep

Aansluitend op de dataverzamelingsfase zijn de hoofdlijnen van de analyses gepresenteerd aan de klankbordgroep. De sessie heeft online via Teams plaatsgevonden. De opdrachtgever was hierbij – voornamelijk als toehoorder - aanwezig.

Aanvullend is met elk van de verschillende landelijke partijen nog individueel contact geweest om op detailniveau de concept rapportage te bespreken en input te krijgen voor de op te stellen beleidsaanbevelingen. Ook is hierover met SBCM nog een keer overleg gevoerd ter voorbereiding van de landelijke presentatie van de eindrapportage op 25 januari 2023.

4 De praktijkverklaringen

In dit hoofdstuk schetsen we de stand van zaken van praktijkleren met praktijkverklaring. Daarbij kijken we naar het aantal behaalde praktijkverklaringen en beschrijven we een aantal inhoudelijke kenmerken van de deelnemers en de trajecten zoals die worden uitgevoerd bij SW-bedrijven.

4.1 Aantal deelnemers en praktijkverklaringen

Om het aantal deelnemers en afgegeven praktijkverklaringen bij de SW-bedrijven te kunnen vaststellen is gebruik gemaakt van twee bronnen:

- Scholen kunnen maatwerktrajecten en praktijkverklaringen opstellen voor leerlingen, studenten of deelnemers. De praktijkverklaringen kunnen door onderwijsinstellingen aangemaakt worden in het Praktijkloket van SBB.
- De tweede bron betreft de SW-bedrijven zelf. In de online enquête is de bedrijven gevraagd inzicht te geven in de resultaten die met de inzet van praktijkleren met praktijkverklaring zijn behaald, zoals het aantal deelnemers en het aantal afgegeven praktijkverklaringen vanaf januari 2021.

4.1.1 Gegevens uit praktijkklokken van SBB

In het mbo kan een school de praktijkverklaring inzetten voor 2 doelgroepen: Voor voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) en voor werkenden en werkzoekenden in de derde leerweg.⁹ Het pro-vso zet de praktijkverklaring in voor leerlingen met het uitstroomprofiel arbeid. In het pro/vso maakt de praktijkverklaring onderdeel uit van het portfolio.

Een praktijkverklaring is alleen officieel als deze is uitgedraaid via het Praktijkloket van SBB. Daarna krijgt de praktijkverklaring pas waarde na ondertekening door de praktijkopleider. De bewaarplicht van de praktijkverklaring ligt daardoor bij de school. SBB ontvangt nooit de getekende praktijkverklaring terug, nadat de school deze heeft uitgedraaid.

Voor de analyse van de huidige stand van zaken omtrent praktijkleren met praktijkverklaring zijn gegevens uit drie verschillende praktijkklokken van belang. SBB heeft daartoe gegevens uit onderstaande loketten aan KBA Nijmegen ter beschikking gesteld.

- Het Praktijkloket MBO is het platform van onderwijs en bedrijfsleven om een praktijkverklaring te genereren voor:
 - Samenstellen van praktijkleertraject (maatwerk) met de praktijkverklaring.
 - Studenten van diplomagerichte mbo-opleidingen die een deel van de opleiding hebben gevolgd en/of afgerond, maar niet de gehele opleiding (voortijdig schoolverlaters).
- Boris Praktijkloket. De Boris-aanpak is bedoeld voor leerlingen van PrO en vso die (nog) niet of naar verwachting (nog) niet in staat zijn een mbo-diploma te kunnen behalen, die de route 'Arbeid' volgen, en wel kunnen komen tot arbeidsproductie op onderdelen. In het Boris Praktijkloket kan voor hen een zogenaamde Boris Praktijkverklaring voor maatwerktrajecten worden samengesteld. (Nu Praktijkleren met de praktijkverklaring voor PrO/vso).

⁹ De praktijkverklaring is onderdeel van de mbo-verklaring.

- **SBB Praktijkloket.** Zowel het huidige Boris Praktijkloket als het Praktijkloket mbo zijn per 31 december 2022 gesloten en vervangen door het SBB Praktijkloket. Voor toegang tot het nieuwe Praktijkloket kan de school een account aanvragen. Nieuwe deelnemers kunnen worden hierin worden ingevoerd. Lopende trajecten konden uiterlijk 31 december 2022 worden afgerond. Vanaf 1 januari 2023 zijn de oude Praktijkklokken niet meer beschikbaar, ook niet voor het raadplegen van praktijkverklaringen.

In de analyse van de gegevens van de praktijkklokken is uitgegaan van de stand van zaken vanaf 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022. In de beide 'oude klokken' zijn per deelnemer gegevens over (behaalde) praktijkverklaringen opgenomen (dat kan meer dan één praktijkverklaring per deelnemer zijn). In het nieuwe SBB Praktijkloket zijn alleen gegevens over de behaalde praktijkverklaringen opgenomen en is niet te achterhalen hoeveel deelnemers het betreft.

We schetsen allereerst het totale aantal deelnemers en afgegeven praktijkverklaringen waarna we vervolgens nader in gaan op de stand van zaken bij de SW-bedrijven en arbeidsmarktregio's.

Overzicht 1 – Totaal aantal deelnemers en afgegeven praktijkverklaringen van 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022 – SBB

	MBO		PrO/VSO	
	Praktijkloket MBO	SBB Praktijkloket	Boris Praktijkloket	SBB Praktijkloket
Deelnemers met praktijkverklaring	1566	Onbekend	1287	Onbekend
Praktijkverklaringen	1943	112	1287	645

Overzicht 1 laat zien dat er vanaf januari 2021 tot 1 oktober 2022 in de praktijkklokken van SBB 2055 praktijkverklaringen voor het mbo zijn geregistreerd (1943 in het Praktijkloket MBO en 112 in het SBB Praktijkloket) en 1932 voor leerlingen van praktijkonderwijs en vso (1287 in het Boris Praktijkloket en 645 in het SBB Praktijkloket).

Praktijkverklaringen bij SW-bedrijven

Overzicht 2 - Totaal aantal deelnemers en afgegeven praktijkverklaringen bij SW-bedrijven van 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022 – SBB

	MBO		PrO/VSO	
	Praktijkloket MBO	SBB Praktijkloket	Boris Praktijkloket	SBB Praktijkloket
Deelnemers met praktijkverklaring	132	Onbekend	32	Onbekend
Praktijkverklaringen	153	21	32	4

Overzicht 2 geeft de stand van zaken bij de SW-bedrijven. Belangrijke notie hierbij is dat het leden van Cedris betreft. In de gegevens van SBB zijn zo zorgvuldig mogelijk op basis van het identificatienummer van leerwerkbedrijven de SW-bedrijven zoals bekend bij Cedris geselecteerd.

Van enkele door Cedris aangeleverde SW-bedrijven was niet het mogelijk het identificatienummer van het leerwerkbedrijf (of alle mogelijke nummers van onderliggende locaties) te achterhalen. Daarnaast zijn er mogelijk andere – niet bij Cedris aangesloten – SW-bedrijven waarbij praktijkleren met praktijkleren plaatsvindt.

In totaal zijn er op basis van deze selectie vanaf 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022 174 praktijkverklaringen door het mbo geregistreerd en 36 voor leerlingen van PrO en vso.

Voor het totaal overzicht laten we de vergelijking zien in overzicht 3. Aangezien uit het onderzoek naar de pilots praktijkklaren¹⁰ bleek dat veel trajecten plaatsvonden bij Justitiële Inrichtingen maken we dat hier ook inzichtelijk. Het overzicht laat zien dat acht procent van de praktijkverklaringen zijn afgegeven bij de SW-bedrijven in vergelijking met de justitiële inrichtingen en andere leerwerkbedrijven.

De opzet van praktijkklaren met praktijkverklaring in deze context – in een interne omgeving - wijkt af van de praktijkklaren bij andere leerwerkbedrijven. Als we deze groep uit de vergelijking halen dan is het aandeel van de SW-bedrijven duidelijk hoger, 22 procent (van totaal 790 praktijkverklaringen)

Bij andere leerwerkbedrijven kan er wel sprake zijn van samenwerking met SW-bedrijven, maar dat is in de gegevens niet nader te duiden (zie ook toelichting paragraaf 4.1.3).

Bij de praktijkverklaringen voor leerlingen van PrO en vso bij de SW-bedrijven gaat het om twee procent van het totaal aantal afgegeven praktijkverklaringen.

Overzicht 3 – Aandeel afgegeven praktijkverklaringen bij SW-bedrijven van 1 januari 2021 tot 1 oktober 2022 – SBB

	Aantal praktijkverklaringen MBO	% van totaal
SW-bedrijven	174	8%
Dienst Justitiële Inrichtingen (In-Made),	1261	61%
Overige leerwerkbedrijven	643	30%
Totaal	2055	100%

4.1.2 Deelnemers en praktijkverklaringen volgens SW-bedrijven

In de online enquête onder de SW-bedrijven (onder 99 leden van Cedris) geeft bijna driekwart van de responderende bedrijven, 53 SW-bedrijven, aan ervaring te hebben met praktijkklaren met praktijkverklaring te hebben. De helft van de SW-bedrijven - 36 in totaal – heeft ten tijde van het onderzoek deelnemers te hebben die een traject praktijkklaren volgen.¹¹ Dat gaat in totaal om 411 deelnemers.

Vijf SW-bedrijven geven aan dat zij meer dan 20 deelnemers hebben met in totaal 226 kandidaten. Dat is 55% van het totale aantal deelnemers ten tijde van het onderzoek. Het gaat om:

- Arbeidsmarktregio Flevoland: Concern voor Werk N.V. (20 deelnemers).
- Arbeidsmarktregio Haaglanden: Den Haag Werkt (65 deelnemers).
- Arbeidsmarktregio Noordoost Brabant: IBN Holding B.V. (80 deelnemers).
- Arbeidsmarktregio Zuid-Limburg: MTB (31 deelnemers).
- Arbeidsmarktregio West-Brabant: WVS (30 deelnemers).

In totaal zijn er volgens de SW-bedrijven 441 praktijkverklaringen afgegeven vanaf januari 2021. Zie hiervoor overzicht 4. Het overzicht laat zien hoeveel praktijkverklaringen er per SW-bedrijf zijn

10 Eimers, T., A.K. Jager en J. Raaijman (2021) Praktijkklaren met praktijkverklaring. Evaluatie van de pilots. KBA Nijmegen.

11 Zeven SW-bedrijven hebben aangegeven dat er ten tijde van het onderzoek geen deelnemers zijn. Tien bedrijven hebben de vraag over het aantal deelnemers niet ingevuld.

afgegeven (kolom 1) en, hoeveel SW-bedrijven dat betreft (kolom 2). De laatste kolom laat vervolgens het totale aantal zien.

Overzicht 4 – Aantal afgegeven praktijkverklaringen volgens SW-bedrijven(vanaf 2021)

Aantal afgegeven praktijkverklaringen per SW-bedrijf	Aantal SW-bedrijven	Totaal aantal afgegeven praktijkverklaringen (kolom 1 * kolom 2)
1	2	2
2	3	6
3	2	6
4	3	12
5	4	20
6	1	6
7	2	14
8	2	16
9	1	9
11	2	22
13	1	13
15	1	15
17	1	17
18	1	18
20	3	60
21	1	21
25	1	25
40	1	40
59	1	59
60	1	60
Totaal	34	441

4.1.3 Duiding verschillen gegevens SBB en SW-bedrijven

De analyse van beide bronnen – gegevens uit de praktijkklokken van SBB en gegevens van de enquête onder de SW-bedrijven – laat zien dat er grote verschillen zijn. Het aantal afgegeven praktijkverklaringen ligt volgens de SW-bedrijven veel hoger (441 verklaringen) dan uit de gegevens van SBB blijkt (174 mbo en 36 PRO/vso). We zien dit bij het merendeel van de arbeidsmarktregio's terug. We hebben hiervoor een aantal verklaringen proberen te vinden.¹² :

- Niet alle SW-bedrijven zijn geïdentificeerd.

Er zijn SW-bedrijven die aangeven praktijkverklaringen te hebben afgegeven, maar dat komt niet naar voren in de registratie van de Praktijkklokken van SBB. (25 van de 99 leden van Cedris zijn in de gegevens van het Praktijkklok MBO geïdentificeerd, waarbij is gezocht op de namen en de

¹² Met consultatie van enkele leden van de klankbordgroep en enkele geïnterviewden.

identificatienummers van het leerwerkbedrijven. Zie ook bijlage B.8.1 voor nadere uitleg). Dit duidt er op dat het registratieproces nog niet overal goed loopt.

- Verklaringen afgegeven via externe leerbedrijven.
 - In de gegevens van de Praktijkklokken van SBB was het alleen mogelijk om een leerwerkbedrijf als een SW-bedrijf te benoemen. Trajecten waarbij deelnemers – medewerkers van een SW-bedrijf – hun traject praktijkleren geheel bij een ander bedrijf (zijnde niet een SW-bedrijf) hebben gevolgd, konden niet worden geduid. Zie overzicht 5 voor welke type trajecten wel kunnen worden geduid in de gegevens van het praktijkklok MBO van SBB. Het betreft met name trajecten binnen SW-bedrijven waarbij er één (85%) of twee praktijkverklaringen (14%) worden behaald.
 - In paragraaf 4.2.2. wordt nader in gegaan op de trajecten volgens de SW-bedrijven. Volgens de bedrijven in het onderzoek doorlopen circa 25-30 procent van de medewerkers met een trajectovereenkomst of werkzaam via de participatiewet en andere regelingen hun traject geheel of gedeeltelijk bij een externe werkgever. Aangezien uit het onderzoek niet bekend is welke leerbedrijven dit specifiek betreft, zijn deze trajecten zijn niet in de gegevens van SBB terug te vinden.

Overzicht 5 – Praktijkverklaringen per deelnemer bij SW-bedrijven vanaf 1 januari 2021 – SBB Praktijkklok MBO

	Deelnemers met praktijkverklaring Praktijkklok MBO	% van totaal
Een praktijkverklaring, traject bij sociaal ontwikkelbedrijf	113	85%
Twee praktijkverklaringen, traject bij sociaal ontwikkelbedrijf	16	12%
Twee praktijkverklaringen, traject bij sociaal ontwikkelbedrijf en bij een ander bedrijf	1	1%
Drie praktijkverklaringen, traject bij sociaal ontwikkelbedrijf	2	2%
	132	100%

- Verklaringen afgegeven zonder betrokkenheid van onderwijsinstellingen.
 - Op de vraag met welke partijen wordt samengewerkt rondom praktijkleren met de praktijkverklaring noemt 6 procent van de SW-bedrijven dat mbo-instellingen niet betrokken zijn (zie overzicht 10 in paragraaf 5.1). Dat impliceert mogelijk dat er wellicht ook verklaringen zijn afgegeven waarbij geen onderwijsinstelling betrokken zijn. Dat zouden dan geen formele praktijkverklaringen zijn. Omdat de enquête onder SW-bedrijven – uiteraard - anoniem heeft plaatsgevonden, hebben we niet kunnen verifiëren of er 'eigen' verklaringen zijn afgegeven door de SW-bedrijven.
- Doorlooptijd en verwerkingstijd.
 - Voor veel regio's geldt dat het gebruik van praktijkleren met de praktijkverklaring zich nog in de overgangsfase van pilots naar regulier beleid bevindt. Dat blijkt onder meer uit de - soms langdurige - doorlooptijden van de verwerking van de praktijkverklaringen. Zo vertelde een van de SW-bedrijven met veel ervaring met praktijkleren met de praktijkverklaring (zie paragraaf 4.1.2) dat zij in juni 2022 33 ondertekende eindbeoordelingen hadden aangeleverd van kandidaten bij het betrokken mbo, maar dat de betreffende examencommissie pas in oktober 2022 de uiteindelijke verklaringen had afgeleverd. Dit SW-bedrijf gaf aan dat deze procedure zeer waarschijnlijk steeds sneller en soepeler zal gaan verlopen, maar dat dit wel een verklaring kan vormen voor de duiding van de verschillen tussen de opgave van de SW-bedrijven en de aantallen in het Praktijkklok.

- Mogelijke andere verklaringen.
 - Het is mogelijk dat SW-bedrijven ook praktijkverklaringen hebben meegerekend die voor januari 2021 zijn behaald, of dat zij een te positieve inschatting hebben gemaakt van het aantal praktijkverklaringen, bijvoorbeeld omdat zij deelnemers meetellen die nog niet hun praktijkverklaring hebben ontvangen. Tenslotte zijn enkele niet verifieerbare verklaringen gegeven door betrokkenen uit de groepsinterviews, hiervoor hebben we echter geen grondslag kunnen vaststellen en zijn derhalve puur speculatief.

Al met al zijn de verschillen in aantal afgeven praktijkverklaringen volgens de opgave van de SW-bedrijven zelf en volgens de gegevens van SBB, slechts gedeeltelijk verklaarbaar. Het lijkt daarmee zinvol het registratieproces nog een goed in kaart te brengen, zodat een meer betrouwbare registratie ontstaat.

4.2 Kenmerken trajecten praktijkleren

In deze paragraaf gaan we nader in op kenmerken van trajecten praktijkleren met praktijkverklaring binnen de SW-bedrijven zoals de doelgroepen waarvoor het binnen de SW-bedrijven wordt ingezet, typering van de trajecten, de inclusieve adviesfunctie, sectoren waarbinnen trajecten plaatsvinden en de behaalde resultaten.

4.2.1 Doelgroepen

De SW-bedrijven gebruiken praktijkleren met praktijkverklaring voor verschillende doelgroepen. Er is gevraagd in welke type medewerkers het betreft. Het gaat zowel vaste wsw-medewerkers, als om medewerkers die vanuit de participatiewet en doelgroepenregelingen in dienst zijn bij de SW-bedrijven, als om overige doelgroepen met een trajectovereenkomst, zoals weergegeven in overzicht 6.

Overzicht 6 – Doelgroepen waarvoor praktijkleren met praktijkverklaring binnen SW-bedrijven wordt ingezet, of wordt beoogd (n=68)

	Aantal	Percentage
Wsw-medewerkers in dienst van het SW-bedrijf	51	75%
Medewerkers in dienst van het SW-bedrijf vanuit Participatiewet en regelingen Doelgroepen vanuit de Participatiewet (indicatie beschut werk, met loonkostensubsidie, met verminderde loonwaarde) en regelingen zoals de WIA, Wajong, WMO	57	84%
Overige doelgroepen met een trajectovereenkomst, personen die het SW-bedrijf een traject doorlopen o.a. voor diagnose/assessment, werkfit maken, werkervaringsplaatsen, werken met behoud van uitkering, etc.	56	82%

4.2.2 Trajecten

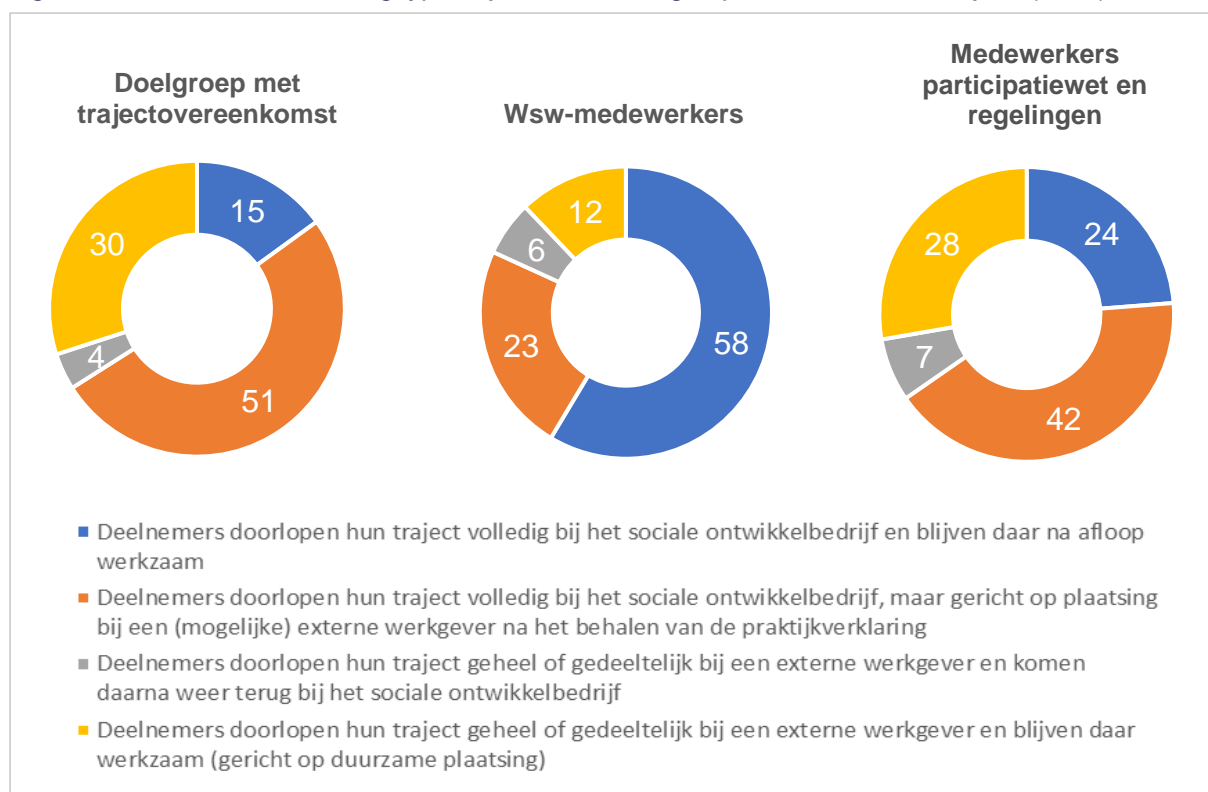
In de online enquête is de SW-bedrijven gevraagd hoe de trajecten praktijkleren met de praktijkverklaring eruit zien. We maken een beschrijving per doelgroep.

- Wsw-medewerkers doorlopen voor het overgrote deel het traject praktijkleren met de praktijkverklaring binnen de SW-bedrijven. Bij 58 procent van de SW-bedrijven is bij voorbaat duidelijk dat deze medewerkers ook na het traject praktijkleren bij het SW-bedrijf werkzaam blijven. Bij ongeveer een kwart (23%) van de SW-bedrijven wordt het traject praktijkleren gebruikt om de mogelijkheden voor

doorstroom en uitstroom in beeld te brengen. De overige SW-bedrijven (18%) voeren het traject praktijkleren geheel of gedeeltelijk uit bij een externe werkgever, al dan niet gericht op de mogelijkheid voor duurzame plaatsing.

- Medewerkers van de SW-bedrijven vanuit de participatiewet en andere doelgroepenregelingen hebben wat meer een externe oriëntatie. Hoewel bij twee derde van de SW-bedrijven de trajecten zich geheel het SW-bedrijven afspeelt, wordt het traject vaker gebruikt om de mogelijkheden voor doorstroom en uitstroom na afloop van het praktijkleren traject in beeld te brengen. Daarnaast is er een substantiële groep SW-bedrijven (28%) waarbij de trajecten praktijkleren geheel of gedeeltelijk bij een externe werkgever plaatsvinden en waarbij dit ook echt gericht is op duurzame doorstroom en uitstroom.
- De trajecten van de overige deelnemers met een trajectovereenkomst met de SW-bedrijven zijn nog meer gericht op doorstroom en uitstroom. Hun trajecten praktijkleren spelen zich zowel binnen de SW-bedrijven als geheel of gedeeltelijk binnen externe bedrijven plaats, maar bij het grootste deel van de bedrijven (51% + 30%) zijn de trajecten gericht op doorstroom en uitstroom.

Figuur 2 – Procentuele verdeling type trajecten van doelgroepen binnen SW-bedrijven (n=68)

4.2.3 Inclusieve adviesfunctie

Overzicht 7 – Gebruik van een vorm van inclusieve adviesfunctie bij de bemiddeling van deelnemers voor praktijkleren met praktijkverklaring

	Aantal	%
Ja	34	67%
Nee	7	14%
Weet ik niet	10	20%
Totaal	51	100%

De inclusieve adviesfunctie wordt in de meeste gevallen gebruikt bij de bemiddeling van deelnemers. Enkele SW-bedrijven geven aan dit niet te gebruiken en een tiental respondenten geeft aan het antwoord niet te weten.

Inhoudelijk wordt de inclusieve adviesfunctie door de meeste SW-bedrijven die ervaring hebben met praktijkleren met de praktijkverklaring gebruikt voor een toets op de motivatie van de kandidaat (97%), als onderdeel van een breder gesprek over de vraag of praktijkleren met de praktijkverklaring het meest geschikt is voor deze kandidaat (88%), en voor de toets op de leerbaarheid (85%) en schoolbaarheid (68%) van de kandidaten.

In de toelichting geven verschillende respondenten aan dat het inclusieve adviesgesprek steeds meer wordt ingepast in een breder kader. Er wordt gesproken met potentiële kandidaten in het kader van een ontwikkelgesprek of een scholingsgesprek waarbij in brede zin allerlei mogelijkheden voor ontwikkeling en scholing aan de orde worden gesteld. In sommige gevallen wordt hierbij ook eventuele problemen op de leefgebieden geanalyseerd die van invloed kunnen zijn op het behalen van de verklaring en wordt naar oplossingen gezocht.

Enkele SW-bedrijven geven aan dat er in voorkomende gevallen al sprake is van een leer- of ontwikkelklijn waar het praktijkleren dan kan worden ingepast. In die gevallen wordt de inclusieve adviesfunctie dan niet meer apart ingezet.

4.2.4 Sectoren

De trajecten praktijkleren met de praktijkverklaring vinden in verschillende sectoren plaats. Uit de online enquête blijkt dat praktijkleren binnen SW-bedrijven het meest voorkomt in de sectoren groenvoorziening, horeca, logistiek en de schoonmaaksector. Ruim twee derde van de ondervraagde SW-bedrijven geeft aan in een of meerdere van deze sectoren praktijkleren met de praktijkverklaring in te zetten.

Rond de 30 procent van alle SW-bedrijven geeft aan ook trajecten in te zetten in de techniek, de zorg, de overige industrie en de detailhandel. Zie overzicht 8.

Overzicht 8 – Sectoren waarin praktijkleren met praktijkverklaring binnen SW-bedrijven wordt ingezet (n=52)

	Aantal	Percentage
Landbouw, groenvoorziening, visserij	36	69%
Horeca en catering	36	69%
Vervoer en logistiek	35	67%
Schoonmaak	34	65%
Metaalindustrie, installatie, voertuigen	17	33%
Zorg en welzijn	17	33%
Overige industrie	15	29%
Detailhandel	14	27%
Bouw	9	17%
Voeding- en genotmiddelenindustrie	7	14%
Overige commerciële dienstverlening	3	6%
Overheid	2	4%
Groothandel	1	2%
Uitzendbedrijven	1	2%
Chemische industrie	-	-
Bank- en verzekeringswezen	-	-
Onderwijs	-	-
Cultuur	-	-
Overig	1	2%

4.2.5 Arbeidsmarktregio's

Overzicht 9 gaat in op de door het mbo afgegeven praktijkverklaringen voor deelnemers van de SW-bedrijven. Er zijn 17 arbeidsmarktregio's waar geen praktijkverklaringen zijn uitgereikt. Volgens de gegevens van SBB komt het praktijkleren met praktijkverklaring voor deelnemers bij de SW-bedrijven het meeste voor in de regio's Haaglanden (25%), Zuid-Limburg (13%), West-Brabant (11%) Groningen (11%) en Helmond de Peel (9%).

Binnen de SW-bedrijven wordt weinig gebruik gemaakt praktijkleren voor leerlingen van PrO en vso. In de regio Groot Amsterdam gebeurt dat het meeste (39%).

Overzicht B.8.2 in de bijlage laat per arbeidsmarktregio zien hoeveel praktijkverklaringen er in totaal door het mbo zijn afgegeven. Er zijn grote verschillen tussen de regio's. Er zijn enkele regio's – een vijftiental - waar geen of slechts enkele praktijkverklaringen zijn afgegeven. De meeste praktijkverklaringen zijn afgegeven in de regio's Rijnmond (20%), West-Brabant (16%), Noordoost-Brabant (11%), Drechtsteden (9%) en Groningen (8%).

Waar het gaat om het totaal aantal afgegeven praktijkverklaringen voor leerlingen van PrO en vso is er een meer gelijkmatige spreiding over de regio's en zijn de meeste praktijkverklaringen afgegeven in de regio's Noordoost-Brabant (10%), Flevoland (9%) en Zuid-Limburg (7%).

Overzicht 9 – Aantal praktijkverklaringen bij SW-bedrijven per arbeidsmarktregio na 1 januari 2021 – SBB

	MBO	%	PrO/VSO	%
Achterhoek	0	0%	0	0%
Amersfoort	0	0%	0	0%
Drechtsteden	0	0%	0	0%
Drenthe	0	0%	1	3%
Flevoland	2	1%	0	0%
Food Valley	0	0%	0	0%
Friesland	8	5%	0	0%
Gooi en Vechtstreek	0	0%	3	8%
Gorinchem	0	0%	0	0%
Groningen	19	11%	1	3%
Groot Amsterdam	2	1%	14	39%
Haaglanden	44	25%	3	8%
Helmond de Peel	15	9%	0	0%
Holland Rijnland	4	2%	2	6%
Midden Brabant	2	1%	0	0%
Midden-Gelderland	1	1%	0	0%
Midden-Holland	4	2%	0	0%
Midden-Limburg	3	2%	1	3%
Midden-Utrecht	2	1%	0	0%
Noord-Holland-Noord	7	4%	0	0%
Noord-Limburg	0	0%	0	0%
Noordoost-Brabant	2	1%	1	3%
Regio Zwolle	0	0%	1	3%
Rijk van Nijmegen	0	0%	0	0%
Rijnmond	0	0%	0	0%
Rivierenland	0	0%	0	0%
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe	9	5%	0	0%
Twente	8	5%	0	0%
West-Brabant	20	11%	1	3%
Zaanstreek/Waterland	0	0%	1	3%
Zeeland	0	0%	0	0%
Zuid-Holland Centraal	0	0%	1	3%
Zuid-Kennemerland en IJmond	0	0%	0	0%
Zuid-Limburg	22	13%	5	14%
Zuidoost-Brabant	0	0%	1	3%
Totaal	174	100%	36	100%

Samenwerking binnen de arbeidsmarktregio's

Ook uit de online enquête onder SW-bedrijven blijken deze verschillen tussen de arbeidsmarktregio's. Zij schetsen een gedifferentieerd beeld waarin er in de meeste gevallen wel enigszins sprake is van samenwerkingsafspraken (42% acht dit geheel of grotendeels van toepassing). De mate waarin de regio's praktijkleren bevorderen verschilt echter sterk (42% acht dit geheel of grotendeels van toepassing en tegelijkertijd zegt 41% dat dit slechts deels of nauwelijks van toepassing is).

4.2.6 Behaalde resultaten

De SW-bedrijven is in de online enquête ook gevraagd hoe de trajecten praktijkleren zijn verlopen.

- Gemiddeld genomen is acht procent van de deelnemers tussentijds met hun traject gestopt, maar we zien onderling nogal verschillen. Meer dan de helft van de SW-bedrijven geeft aan dat er bij hen geen deelnemers tussentijds zijn gestopt. 32 procent van de SW-bedrijven geeft aan dat bij maximaal 20% van de deelnemers zijn gestopt. Daarnaast geeft 15 procent van de SW-bedrijven een uitvalpercentage boven de 25%. Uitvalpercentages boven de 50% worden niet gemeld.
- 24 SW-bedrijven geven aan dat deelnemers aan praktijkleren werk hebben gekregen bij externe werkgevers. In totaal gaat het om 159 deelnemers, oftewel 22% van het totale aantal deelnemers dat een praktijkverklaring heeft gekregen. Het betreft, voor zover is na te gaan, voor een belangrijk deel deelnemers die minimaal een deel van hun traject bij een extern bedrijf hebben doorlopen.
- 271 deelnemers werken nog bij het SW-bedrijf (37%), en 40 (5,5%) deelnemers zijn begonnen aan een vervolgopleiding.
- Van ongeveer een derde van alle deelnemers is onduidelijk of ze nu nog werkzaam zijn bij het SW-bedrijf, bij een externe werkgever, een vervolgopleiding volgen of iets anders aan het doen zijn. Een vijfde van de respondenten heeft geen antwoord gegeven op deze vraag.

5 Regionale partners en regionale samenwerking

In dit hoofdstuk bekijken we praktijkleren met praktijkverklaringen bij de SW-bedrijven vanuit een breder perspectief en richten we ons op de arbeidsmarktregio. We kijken naar de rol van de arbeidsmarktregio, en de bevorderende en belemmerende factoren bij de aanpak in de regio's, zowel organisatorisch als procesmatig vanuit het perspectief van de SW-bedrijven die in de enquête zijn bevraagd.

5.1 Betrokkenheid regionale partijen

Overzicht 10 – Partijen/organisaties die volgens SW-bedrijven in de arbeidsmarktregio een actieve rol spelen bij de aanpak van praktijkleren met praktijkverklaring (n=70)

	Wel		Niet		Onbekend	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Andere SW-bedrijven in de regio	41	59%	15	21%	14	20%
Gemeenten	36	51%	21	30%	13	19%
UWV	17	24%	25	36%	28	40%
Mbo-instelling(en)	58	83%	4	6%	8	11%
Werkgevers	41	59%	14	20%	15	21%
Werkgeversservicepunt (WSP)	38	54%	11	16%	21	30%
Regionaal mobiliteitsteam (RMT)	36	51%	15	21%	19	27%
Regionale werkbedrijf	28	40%	15	21%	27	39%
Leerwerkloket	32	46%	12	17%	26	37%
SBB	45	64%	10	14%	15	21%
PrO en vso	30	43%	19	27%	21	30%
Reïntegratiebedrijven	7	10%	33	47%	30	43%
Jobcoachorganisaties	6	9%	34	49%	30	43%
Andere partijen/organisaties	3	4%	21	30%	46	66

De SW-bedrijven kunnen niet allemaal goed aangeven welke partijen precies betrokken zijn bij de organisatie van praktijkleren met praktijkverklaring in de regio. De meesten zijn wel bekend met de rol van het mbo hierbij en weten ook aan te geven of gemeenten en werkgevers betrokken zijn.

Gemeenten en aan het gemeentelijk arbeidsmarktbeleid gelieerde organisaties zoals werkgeversservicepunten, werkbedrijven, leerwerkloketten en de regionale mobiliteitsteams zijn volgens ongeveer van de helft van de SW-bedrijven betrokken. Bij elk van deze organisaties weet 19 tot 39 procent van de respondenten echter niet aan te geven of ze betrokken zijn bij praktijkleren.

Het UWV is volgens 24 procent van de SW-bedrijven betrokken, volgens 36 procent niet betrokken en 40 procent van de respondenten weet het niet.

Volgens twee derde van de SW-bedrijven is SBB in de regio's betrokken en volgens 43 procent en zijn Pro/vso scholen betrokken. Echter, ook geeft 40 procent van de respondenten aan niet te weten of deze partijen al dan niet een rol spelen bij praktijkleren met de praktijkverklaring.

Reïntegratiebedrijven, jobcoach organisaties en andere partijen worden maar beperkt genoemd. In de komende paragrafen gaan we nader in op de rol van deze regionale partners.

5.2 Mbo

Bij praktijkleren met praktijkverklaring is in principe altijd een mbo-instelling betrokken. De SW-bedrijven is gevraagd naar hoe het mbo daar invulling aan geeft. Apart wordt nog ingegaan op de betrokkenheid van niet bekostigde opleiders.

5.2.1 Betrokkenheid mbo bij praktijkleren met de praktijkverklaring

Overzicht 11 – De rol van het mbo bij de bemiddeling van kandidaten, de inclusieve adviesfunctie en de trajecten praktijkleren van deelnemers volgens SW-bedrijven (n=51)

	Ja		Nee		Weet niet	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Het mbo is inhoudelijk bij de uitvoering van de selectie en de intake van kandidaten betrokken	20	39%	29	57%	2	4%
Het mbo adviseert over de te kiezen werkprocessen in de trajecten	23	45%	27	53%	1	2%
Het mbo heeft een rol in de begeleiding van deelnemers	10	20%	39	77%	2	4%
Het mbo heeft een rol in de kwaliteitscontrole en -borging van de beoordeling van deelnemers	42	82%	7	14%	2	4%
Overig	5	10%	13	26%	33	65%

De rol van het mbo bij praktijkleren met praktijkverklaring binnen SW-bedrijven blijkt op verschillende manieren te worden ingevuld

- Bij de meeste SW-bedrijven (82%) heeft het mbo een rol in de kwaliteitscontrole en -borging van de beoordeling van deelnemers
- Bij minder dan de helft van de SW-bedrijven (45%) adviseert het mbo over de te kiezen werkprocessen in de trajecten
- Bij circa vier op de tien SW-bedrijven is het mbo inhoudelijk betrokken bij de uitvoering van de selectie en de intake van kandidaten.
- En bij een op de vijf SW-bedrijven is het mbo bij de feitelijke begeleiding van deelnemers betrokken.

SW-bedrijven geven aan op individueel niveau wel in contact te staan met mbo-instellingen. "Zover ik weet heeft het mbo een kleine rol", zo geeft een van de respondenten aan. "De mbo-instelling komt enkel langs wanneer wij expliciet de hulpvraag uiten of zodra zij daar ruimte voor hebben, om even te polsen hoe het trajectverloop vordert".

Verschillende SW-bedrijven geven aan dat de samenwerking met het mbo "niet erg gestructureerd is" en "het is voor een erkend leerbedrijf erg zoeken naar de manier waarop het praktijkleren ingevuld moet worden". Ook wordt aangegeven dat "Gelukkig hebben we goede contacten met de mbo-instellingen waar wij mee schakelen". Met het de ene mbo-instelling verloopt de samenwerking beter dan met het andere, zo blijkt: "Gesprekken lopen al langer maar tot op heden zijn er nog geen concrete afspraken gemaakt over het toekennen van de praktijkverklaring in het mbo". "Wel doen we sinds 2019 al succesvol zaken met een andere mbo-instelling. Daar zijn meerdere professionals van ons (trajectbegeleiders, consulenten en werkleiding) getraind om meer inzage te krijgen in de onderwijsstructuur, Crebo nummers en het opstellen van een eindoordeel".

Er hebben geen SW-bedrijven expliciet aangegeven dat ze de trajecten praktijkleren met de praktijkverklaring uitvoeren *zonder* betrokkenheid van de mbo-instellingen.

Ook uit de groepsinterviews zien we dat de rol van de mbo-instellingen verschillend wordt ingevuld, soms zelfs binnen een arbeidsmarktregio.

In de regio Haaglanden bijvoorbeeld heeft het ROC Mondriaan vooral een administratieve functie. De kandidaat wordt aangemeld voor praktijkleren met praktijkverklaring, waarna er twee documenten worden opgemaakt door de mbo-instelling: de onderwijsovereenkomst en de praktijkovereenkomst. Ook wordt de melding bij het praktijkkloket verzorgd. De mbo-instelling Lentiz in dezelfde regio vult haar rol rondom praktijkleren meer inhoudelijk in: zo wordt het leerbedrijf drie keer bezocht: aan het begin, tussendoor en bij de uitreiking van de verkregen praktijkverklaring.

Binnen de regio Twente zien we nog weer een andere rolinvulling. Het ROC Twente heeft samen met het leerwerkloket Twente een actieve benadering van kandidaten opgezet. Steeds wordt gekeken welk opleidingstraject het meest passend is voor deze kandidaat. Na de start van het praktijklerentraject vindt altijd een contactmoment plaats.

De mbo-instellingen benoemen de landelijk gemaakte afspraken dat de beoordeling of het traject praktijkverklaring met goed gevolg is doorlopen, overgelaten kan worden aan het leerbedrijf en/of het SW-bedrijf, onder voorwaarde dat er sprake is van een erkend leerbedrijf.

5.2.2 Betrokkenheid van de niet bekostigde opleiders

Uit het onderzoek naar de pilots praktijkleren bleek dat de twee mbo-instellingen met veruit de meeste inschrijvingen twee niet-bekostigde instellingen zijn. Dat betrof de opleiders AndereStart en de Marlijn Academie.

Voor AndereStart gold dat zij zich onder meer specifiek richten op (ex-)gedetineerden en participeren in de pilots met de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). De Marlijn Academie is eveneens betrokken bij de pilot DJI en ook bij de pilot in Holland-Rijnland, maar had vooral een leidende rol in de regionale pilot West-Brabant. De instelling is actief in het aanbieden van scholingstrajecten en mbo-opleidingen voor doelgroepen en heeft het praktijkleren daarin opgenomen. Als een van de weinige pilots slagen zij er in West-Brabant in om grotere aantallen deelnemers voor praktijkleren in externe bedrijven te plaatsen.

5.3 UWV en gemeenten

Zoals beschreven geeft de helft van de SW-bedrijven aan dat de gemeente een rol speelt bij praktijkleren met de praktijkverklaring. 30 procent van de SW-bedrijven ziet geen actieve betrokkenheid van gemeenten en 19 procent weet het niet.

De betrokkenheid van het UWV is volgens de SW-bedrijven beperkt. Een kwart (24%) ziet een actieve betrokkenheid, 36 procent ziet geen actieve betrokkenheid en 40 procent van de respondenten weet het niet.

In de groeps gesprekken werd zichtbaar dat de gemeente en in mindere mate het UWV vooral een rol spelen op het niveau van de regionale samenwerking (zie hiervoor paragraaf 5.6) en -in het verlengde daarvan- de financiering (zie paragraaf 6.3).

De betrokkenheid zou onder meer tot uiting kunnen komen bij het aandragen van kandidaten. In het onderzoek naar de opbrengsten van de pilots praktijkleren werd geconcludeerd dat uitvoerende professionals van gemeenten en UWV, zoals jobcoaches, werkconsulenten en klantmanagers nog onvoldoende bekend zijn met het praktijkleren met de praktijkverklaring en ook nog onvoldoende overtuigd zijn van de meerwaarde ervan.

Het meer onder de aandacht brengen van praktijkleren door promotionele acties, met onder meer voorlichtingsacties, startbijeenkomsten en informatiemateriaal is in de pilots op verschillende manieren geprobeerd. De ervaringen lieten toen zien dat alleen het vergroten van bekendheid onvoldoende tot resultaat leidt. Wellicht dat via de nieuwe regionale mobiliteitsteams (RMT) een verdere activering verwacht kan worden. Over de rol van deze RMT's gaan we in paragraaf 5.6 nader in.

5.4 Bedrijven

Naast de SW-bedrijven zijn ook andere bedrijven betrokken bij praktijkleren met de praktijkverklaring. Zij spelen een rol als extern leerwerkbedrijf voor kandidaten vanuit de SW-bedrijven en mogelijk ook als vindplaats en ontwikkelplaats voor laagopgeleide werknemers in de eigen organisatie.

- Kandidaten die vanuit de SW-bedrijven trajecten doorlopen bij externe bedrijven. We hebben eerder beschreven dat ongeveer 30 procent van de trajecten praktijkleren bij de SW-bedrijven geheel of gedeeltelijk plaatsvindt binnen externe bedrijven, het grootste deel van de trajecten vinden geheel plaats binnen de SW-bedrijven.
 - 24 SW-bedrijven geven aan dat deelnemers aan praktijkleren werk hebben gekregen bij externe werkgevers. In totaal gaat het om 159 deelnemers, oftewel 22% van het totale aantal deelnemers dat een praktijkverklaring heeft gekregen. Het betreft, voor zover is na te gaan, voor een belangrijk deel deelnemers die minimaal een deel van hun traject bij een extern bedrijf hebben doorlopen.
- Werkenden. Het onderzoek is met name gericht op de rol van de SW-bedrijven bij praktijkleren met praktijkverklaring. Er is derhalve geen sluitend overzicht van de mate waarin en de manier waarop externe bedrijven nu ook eigen werknemers de mogelijkheid bieden om praktijkverklaringen te behalen. Uit de groepsgesprekken blijkt wel dat er verschillende externe werk-ontwikkelplekken bestaan, waar kansen liggen voor werkgevers om de praktijkverklaring toe te passen en verder uit te breiden. Verschillende regio's hebben dan ook de ambitie om dit meer te laten groeien. Een voorbeeld is de regio Twente, waar het leerwerkloket hier extra op inzet. Ook in de regio Groningen is hier een extra ambitie geformuleerd. Er wordt in die regio gestart met het toenadering zoeken tot werkgevers om hen te informeren over wat er kan en mogelijk is met praktijkleren met praktijkverklaring voor eigen werknemers.

Met betrekking tot de rol van werkgevers benadrukken SW-bedrijven en de deelnemers aan de groepsgesprekken dat er nog extra aandacht geschonken moet worden om bedrijven te overtuigen van de meerwaarde van praktijkleren met de praktijkverklaring. Zo wordt benoemd dat bedrijven toch vaak bij de waan van de dag leven en niet altijd direct de meerwaarde zien om extra in te zetten op een meer lange termijn ontwikkeltraject van hun medewerkers.

Daarnaast speelt de vraag mee wat er centraal zou moeten staan in het ontwikkeltraject, en welk doel hiermee dan wordt gediend. De dagelijkse werkactiviteiten binnen een bedrijf sluiten volgens sommige respondenten niet altijd aan bij de werkprocessen die gewenst zijn rondom een traject praktijkleren. Een van de respondenten zegt hierover: *“bijvoorbeeld als er te veel simulaties moeten worden ingericht om te oefenen, ...dan vraagt dat ook veel in de organisatie van deze leerplekken, wat een remmende factor kan zijn”*. Desgevraagd benadrukt SBB op dit punt dat als er al sprake is van simulaties bij leerbedrijven, in dat geval het leerbedrijf onterecht erkend is voor de betreffende werkprocessen. Via Stagemarkt.nl kan gekeken worden voor welke werkprocessen het betreffende leerbedrijf erkend is.

Een aantal SW-bedrijven geeft aan dat werkgevers meer tijd en ruimte zouden moeten bieden voor leren in plaats van alleen productie draaien. Ook zijn er respondenten die zich afvragen wat de meerwaarde is van praktijkleren voor werkgevers: *“Ik zou onderzoek willen zien naar de waarde die werkgevers aan praktijkleren hechten en of praktijkleren ook echt de arbeidsmarktkansen van de medewerker vergroot”*.

5.5 Praktijkonderwijs en vso

PrO/vso scholen hebben een doelgroep in huis die in aanmerking komt voor praktijkleren met praktijkverklaring; voorheen Borisaanpak en nu Praktijkleren met de praktijkverklaring voor PrO/vso genoemd. Deze aanpak is ontwikkeld voor leerlingen van het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs die naar verwachting (nog) niet in staat zijn een mbo-diploma te kunnen behalen, die de route ‘Arbeid’ volgen, en wel kunnen komen tot arbeidsproductie op onderdelen.

Volgens de gegevens vanuit het SBB praktijkkloket hebben er vanaf 1 januari 2021 in totaal 1932 leerlingen van praktijkonderwijs en vso een praktijkverklaring behaald. De vso-school die in de regio Twente deelnam aan de groeps gesprekken, gaf aan dat die mogelijkheid vooral voor de PrO-scholen gebruikt wordt.

De analyse van de SBB gegevens laten zien dat er bij de SW-bedrijven in deze periode 36 praktijkverklaringen door deze doelgroep zijn behaald, dat is 2 procent van het totaal. Uit de analyse van de online enquête blijkt dat minder dan de helft (43%) van de SW-bedrijven met PrO/vso scholen samenwerkt rondom praktijkleren met de praktijkverklaring. 27 procent werkt er niet mee samen en 30 procent van de respondenten weet het niet.

5.6 Rol van de regio

In de arbeidsmarktregio's werken gemeenten, UWV, werkgevers en onderwijsinstellingen samen aan de ondersteuning van werkgevers, werkzoekenden en met werkloosheid bedreigden. De arbeidsmarktregio's hebben verschillende instrumenten om hier invulling aan te geven, waarbij praktijkleren met de praktijkverklaring er één is. Daarnaast gaat het om het adviseren van werkgevers, voorzieningen voor beschermt werk, matching en begeleiding via jobcoaches, activering en ondersteuning bij de start van kwetsbare doelgroepen richting arbeidsmarkt en een regionale netwerkstructuur met alle partners in het sociale domein, inclusief het onderwijs en werkgevers. Enkele specifieke regelingen en initiatieven zijn:

- **Perspectief op werk.** Vanaf 2019 ontvingen de arbeidsmarktregio's extra financiële mogelijkheden om een impuls te geven aan de gezamenlijke aanpak van arbeidstoeleiding van mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. In de evaluatie van deze regeling werd aangegeven dat de onderlinge afstemming tussen partijen is verbeterd en partijen zijn meer betrokken geraakt bij het proces van arbeidstoeleiding¹³
- **Dichterbij dan je denkt.** Het ministerie van SZW is medio 2022 gekomen met het landelijk actieplan 'Dichterbij dan je denkt' om mensen die nu langs de kant staan naar werk te begeleiden. Ook hier zijn de arbeidsmarktregio's aan zet om te zorgen voor een sluitende aanpak richting duurzaam werk van kwetsbare doelgroepen,

13 Perspectief op Werk Eindrapportage. KplusV in opdracht van het ministerie SZW, 2022

- Regionale mobiliteitsteams (RMT). De RMT's zijn een initiatief van ministeries van SZW, OCW, gemeenten, UWV, SBB, MBO Raad, vakbonden en werkgeverorganisaties. Ook is er betrokkenheid van NRTO in de landelijke stuurgroep. In alle 35 arbeidsmarktregio's zijn vanaf 2021 van deze regionale mobiliteitsteams opgezet voor mensen die werk of inkomen kwijt zijn of dreigen te raken. De teams zijn er ook voor mensen in de bijstand en mensen die niet-uitkeringsgerechtigd zijn. Ze helpen kosteloos om (ander) werk te vinden. Praktijkleren is één van de tools die RMT's kunnen inzetten.
 - De rol van het RMT in de regio's is nog in opbouw en wordt op dit moment nog verschillend ingevuld, zo blijkt uit de groepsinterviews. Bijvoorbeeld in de regio Haaglanden werd in het groepsge-sprek aangegeven dat zij nog geen scherp beeld hadden van de rol en activiteiten die door deze teams worden uitgevoerd. In de regio Groningen daarentegen is het RMT ingebed in de bestaande ondersteuningsstructuur van de arbeidsmarktregio. De extra middelen die beschikbaar zijn gekomen met de totstandkoming van de RMT's, wordt hier onder meer gebruikt om de gezamenlijke ambities van Groningen rondom praktijkleren waar te maken.

- Praktijkleren met de praktijkverklaring in de arbeidsmarktregio's
 - Rondom praktijkleren met de praktijkverklaring hebben de arbeidsmarktregio's deel kunnen nemen aan de pilots praktijkleren. Deze pilots liepen van 2019 tot 2021.
 - De potentie van praktijkleren met de praktijkverklaring die al werd vastgesteld ten tijde van de evaluatie van de pilots, wordt ook nu nog in de verschillende groepsinterviews benoemd. Arbeidsmarktpartners onderschrijven breed de ambitie om dit instrument tot een succes te maken. Tocht wordt ook aangegeven dat een verdere uitrol en opschaling van praktijkleren met de praktijkverklaring geen vanzelfsprekendheid is gebleken. Uit de groepsinterviews komt naar voren dat het na de pilotfase niet in alle gevallen duidelijk was hoe het verder zou gaan. In bijvoorbeeld de regio's Twente en Noordoost Brabant zijn na 2021 geen verdere regionale afspraken gemaakt over het vervolg. Wel zijn individuele SW-bedrijven, het leerwerkloket in Twente en het ROC Twente zelf verder gegaan met dit instrument. In de regio's Groningen en Haaglanden zijn wel binnen de arbeidsmarktregio afspraken gemaakt en middelen vrijgemaakt om de pilots door te zetten.

6 Positionering praktijkleren met praktijkverklaring

In het onderzoek is ook gekeken naar de positionering van praktijkleren met praktijkverklaring. We beschrijven achtereenvolgens de ambitie, inzicht in belemmerende en bevorderende factoren en de gewenste richting waarop dit instrument zich volgens betrokkenen zou kunnen ontwikkelen.

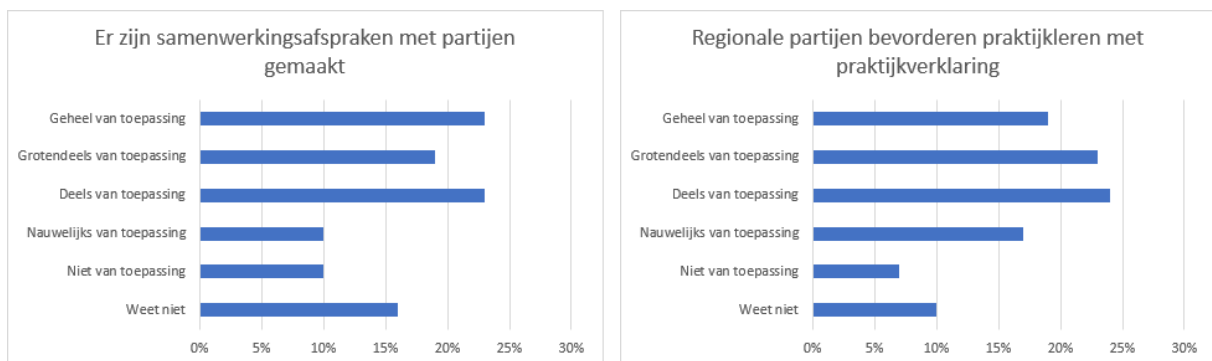
6.1 Ambitie

Alle ondervraagde SW-bedrijven geven aan praktijkleren met de praktijkverklaring van belang te vinden (ook de bedrijven die nog geen ervaring hebben). De mate waarin verschilt wel. Driekwart van de bedrijven noemt het belangrijk tot zeer belangrijk te vinden dat op deze wijze kwetsbare doelgroepen worden geactiveerd en worden toegeleid naar werk. Bij het grootste deel van de SW-bedrijven is er ook ambitie om praktijkleren met praktijkverklaring verder op te schalen. Dat geldt zowel voor SW-bedrijven die al wel ervaring hebben, als voor SW-bedrijven die nog geen ervaring met praktijkleren met praktijkverklaring hebben opgedaan.

Praktijkleren met de praktijkverklaring wordt belangrijk gevonden om de volgende redenen¹⁴:

- Het biedt de medewerker meer zelfvertrouwen, groei in eigenwaarde en vertrouwen in eigen kunnen (97% noemt dit van -veel- meerwaarde).
- Het biedt de deelnemer ontwikkelperspectief (94% noemt dit van -veel- meerwaarde).
- De praktijkverklaring maakt zichtbaar wat medewerkers kunnen en is daarmee belangrijk voor de erkenning en waardering van medewerkers (91% noemt dit van -veel- meerwaarde)
- Voor werkgevers biedt het de mogelijkheid om mensen gericht op te leiden voor taken en relevante werkprocessen binnen het bedrijf (81% noemt dit van -veel- meerwaarde)
- Voor werkgevers maakt de praktijkverklaring inzichtelijk wat een werknemer kan (90% noemt die van -veel- meerwaarde)
- De praktijkverklaring verlaagt voor medewerkers de drempel om verder te leren en zet hen aan om verdere scholingsactiviteiten op te pakken (91 % noemt dit van -veel- meerwaarde)

Figuur 3 – Stellingen over een actieve aanpak in de arbeidsmarktregio, volgens SW-bedrijven.

14 Bij de genoemde percentages is uitgegaan van respondenten die hebben aangegeven dat praktijkleren meerwaarde of veel meerwaarde heeft.

Wanneer we vanuit regionaal perspectief kijken dan geeft het grootste deel van de SW-bedrijven aan dat in hun arbeidsmarktregio in sprake is van een actieve aanpak omtrent praktijkleren met praktijkverklaring. Reagerend op enkele stellingen, geeft zo'n vier op de tien SW-bedrijven aan dat er samenwerkingsafspraken met partijen zijn gemaakt, regionale partijen praktijkleren met praktijkverklaring bevorderen en dat regionale partijen een belangrijke rol zien weggelegd voor sociale ontwikkelbedrijven (geheel tot grotendeels van toepassing). Bij zo'n 20 tot 24 procent van de SW-bedrijven is dat volgens hen echter niet of nauwelijks het geval in hun arbeidsmarktregio.

In de groepsgesprekken met de vier regio's klinkt deze ambitie ook door. De deelnemers aan deze gesprekken geven aan het instrument praktijkleren met de praktijkervaring in potentie een geschikt instrument is om deze kwetsbare doelgroepen meer ontwikkelingsperspectief te geven.

6.2 Belemmerende factoren

Hoewel de ambitie om praktijkleren tot een succes te maken er zeker is, worden door de SW-bedrijven toch ook een groot aantal belemmerende factoren genoemd die het succes in de weg staan.

Overzicht 12 – Factoren die, voor zover van toepassing, een beperkende rol spelen bij de implementatie van praktijkleren met praktijkverklaring, volgens SW-bedrijven (n=70)

	Factor speelt een rol		Is niet van toepassing		Weet niet/niet bekend	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Praktijkleren met praktijkverklaring is slechts één van de instrumenten waar gebruik van kan worden gemaakt	49	70%	12	17%	9	13%
Werkgevers zijn zich onvoldoende bewust van de mogelijkheden en waarde van praktijkleren met praktijkverklaring	48	69%	4	6%	18	26%
Beschikbare financiering, inclusief randvoorwaarden	36	51%	18	26%	16	23%
Aantal betrokken werkgevers	35	50%	14	20%	21	30%
Medewerkers bij UWV of gemeente zijn niet goed bekend met praktijkleren met praktijkverklaring	33	47%	19	27%	18	26%
De samenwerking met mbo-instellingen	30	43%	31	44%	9	13%
De samenwerking gemeente/UWV	24	34%	28	40%	18	26%
Onduidelijkheid over voor welke verschillende doelgroepen praktijkleren met praktijkverklaring van waarde is en ingezet kan worden	19	27%	42	60%	9	13%
Subsidieregeling praktijkleren in de derde leerweg is beperkt toegankelijk voor de doelgroepen van SW-bedrijven	27	39%	17	24%	26	37%
Er zijn te weinig regionale of landelijke richtlijnen	16	23%	28	40%	26	37%
Andere factoren	6	9%	12	17%	52	74%

Praktijkleren is maar één van de instrumenten waarvan in een regio gebruik gemaakt kan worden (70%) en dat er onbekendheid is bij werkgevers over de mogelijkheden en waarde van praktijkleren (69%). Deze onbekendheid speelt volgens ongeveer de helft van de SW-bedrijven ook een rol bij medewerkers. Ook het aantal betrokken werkgevers en de financiering van de regeling worden door de helft van de SW-bedrijven als een beperkende factor genoemd.

De andere in de enquête voorgelegde mogelijke beperkende factoren worden door meer dan een kwart van de respondenten relevant gevonden. SW-bedrijven noemen ook nog andere, specifieke beperkende factoren, waaronder het gebrek aan regionale coördinatie, de waan van de dag waardoor bijvoorbeeld werkgevers te weinig tijd nemen voor een dergelijk ontwikkeltraject, en de moeizame instroom van deelnemers, onder meer omdat de betrokken gemeente het belang van deze trajecten nog onvoldoende onderkent.

Overzicht 13 – Redenen die een beperkende rol spelen bij de implementatie van praktijkleren met praktijkverklaring in relatie tot andere instrumenten, volgens SW-bedrijven

	Reden speelt een rol		Is niet van toepassing		Weet niet/niet bekend	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Diverse andere instrumenten hanteren ook de mbo-kwalificatiestructuur	11	16%	38	54%	21	30%
Er bestaan ook certificaten met dezelfde soort waarde zoals branchecertificaten of eigen certificaten van het sociale ontwikkelbedrijf	20	29%	33	47%	17	24%
Leerwerktrajecten kunnen worden aangepast zonder daarvoor praktijkleren met praktijkverklaring te gebruiken	29	41%	22	31%	19	27%
Als werkgever en werknemer samen een ontwikkeltraject aangaan zorgt dat ervoor dat ze meer in elkaar willen investeren. Dat kan bij alle soorten ontwikkeltrajecten gebeuren.	24	34%	24	34%	22	31%
Andere redenen	3	4%	12	17%	55	79%

De vergelijking met andere instrumenten wordt door veel respondenten herkend en benoemd als een beperkende reden bij de implementatie van praktijkleren met praktijkverklaring. De meningen van de SW-bedrijven verschillen echter, wat voor de een als een reden wordt gezien, wordt door een ander als niet van toepassing gezien. Ongeveer drie tot vier op de tien SW-bedrijven geeft aan dat praktijkleren met praktijkverklaring niet per se nodig is om effecten en waarden te bereiken, zoals weergegeven in overzicht 13.

Enkele SW-bedrijven hebben hun antwoorden nader geduid. Beperkend zijn ook de administratieve last en de procedures die het snel en soepel gebruiken van het instrument praktijkleren met de praktijkverklaring moeizamer maakt dan andere instrumenten. Ook wordt benoemd dat met de kandidaten een leerlijn wordt opgezet, en dat dan praktijkleren één van de opties is die aan de orde komt.

Een aantal respondenten benoemt de afweging die in sommige gevallen gemaakt wordt tussen een brancheverklaring of een praktijkverklaring: "Of het een praktijkverklaring of branche certificaat is, hangt vooral af van de meerwaarde/erkenning op de arbeidsmarkt. Bij schoonmaak kiezen we bijvoorbeeld voor een SVS-certificaat. Bij vervoer voor een Taxipas. Bij de overige leerlijnen richten we ons op de praktijkverklaring. We hebben geen eigen certificaten, we kiezen altijd voor extern erkende afronding van een leerlijn".

6.3 Financiering en procedures

Overzicht 14 – Wijze waarop praktijkleren binnen SW-bedrijven wordt gefinancierd

	Aantal	Percentage
Eigen middelen van het bedrijf	23	46%
Middelen vanuit de Participatie-wet	25	50%
Middelen vanuit Perspectief op werk	17	34%
Subsidieregeling Praktijkleren in de derde leerweg (SZW)	21	41%
O&O-fonds(en)	-	-
Regionale regelingen/fonds(en)	10	20%
ESF	7	14%
(Andere) subsidieregelingen	4	8%
Anders	6	12%

De financiering van de trajecten praktijkleren binnen SW-bedrijven is divers te noemen. Een belangrijk deel vindt plaats uit eigen middelen van de bedrijven en uit middelen vanuit de participatiewet. Verschillende regio's maken gebruik van de middelen vanuit de SZW- regeling 'Perspectief op Werk' en de subsidieregeling 'Praktijkleren in de derde leerweg'. Daarnaast worden nog verschillende andere financieringsbronnen genoemd zoals regionale fondsen, ESF en ook het regionaal investeringsfonds mbo (RIF). Een aantal respondenten geeft aan dat in de regio's momenteel onderzoek plaats vindt over de toekomstige financiering van deze activiteit. In de toelichting van SW-bedrijven wordt aangegeven dat extra financiering wenselijk is, met name voor hun eigen inzet en inspanningen; dat er verschillende - tijdelijke - regelingen bestaan en dat de financiering van praktijkleren daarmee ook de nodige administratieve handeling vraagt. In de uitvoering lopen SW-bedrijven en ook andere partners hier nogal eens tegenaan.

Procedures

Naast de administratie belasting waar het gaat om de financiering noemen SW-bedrijven in hun toelichting op de vragen in de enquête ook diverse malen dat de procedures om de praktijkverklaringen zelf te formaliseren omslachtig genoemd. Hierbij wordt verwezen naar de intakeprocedure, waar het inclusieve adviesgesprek plaatsvindt en waarbij leerarbeidsovereenkomsten moeten worden opgezet. De invulling van de trajecten zelf moet passen binnen een bepaald Crebo, en verschillende respondenten melden dat dit niet altijd goed aansluit bij de dagelijkse werkzaamheden die worden uitgevoerd. Mogelijk speelt onbekendheid met de beschreven werkprocessen hierbij een rol.

Tenslotte wordt de beoordeling en afronding van de trajecten benoemd, waarbij zowel het leerbedrijf als het mbo een rol spelen, en het niet altijd duidelijk lijkt wie waarvoor verantwoordelijk is.

6.4 Succesfactoren

Aan de SW-bedrijven is gevraagd om aan te geven wat er in hun ogen moet gebeuren om van praktijkleren met de praktijkverklaring binnen SW-bedrijven (nog) verder tot een succes te maken. Er zijn in totaal 112 suggesties gedaan die we geclusterd hebben in een drietal hoofdthema's:

1. De regeling praktijkleren met de praktijkverklaring.
2. Rol en betrokkenheid van de verschillende partners en de deelnemers zelf.
3. De rol van SW-bedrijven.

De regeling praktijkleren met de praktijkverklaring

De opmerkingen van de ondervraagde SW-bedrijven over de regeling zelf betreffen het profiel van de regeling, de ondersteuning rondom de regeling, de financiering, de administratieve last die het vraagt en de informatievoorziening eromheen:

- Eenduidige profilering: Verschillende respondenten vragen om een duidelijker profilering van praktijkleren met de praktijkverklaring: *“Schets de meerwaarde voor alle betrokken partijen in vergelijking met ander aanbod”*. De toegevoegde waarde van praktijkleren met de praktijkverklaring zou gezocht moeten in een goede aansluiting op de werkprocessen van bedrijven: *“Biedt praktijkverklaringen aan die aansluiten bij de reguliere werkzaamheden van externe opdrachtgevers”*. Maar er zijn ook SW-bedrijven die de aansluiting op de kwalificatiestructuur, als één van de pijlers van praktijkleren met de praktijkverklaring weliswaar benadrukken, maar nog niet altijd herkennen. Zij geven aan het belangrijk te vinden om *“waarde op de arbeidsmarkt te geven aan de praktijkverklaring”* en vragen om een *“betere uitwerking van kwalificatiedossiers zodat deze geïmplementeerd kunnen worden in het leerbedrijf”*. De invulling van praktijkleren met de praktijkverklaring zal in samenwerking met het bedrijfsleven moeten plaatsvinden, zo stellen verschillende respondenten: *“Zet doorgaande leerlijnen op met reguliere werkgevers, zodat praktijkverklaringen echt duidelijke meerwaarde hebben bij het verkrijgen van een baan en het behouden daarvan”*.
- De positionering van de regeling zou ook duidelijker verbinding moeten hebben met het thema van een leven lang ontwikkelen (LLO): *“Geef een lange termijnvisie op LLO en de rol van praktijkleren daarbinnen”*. En: *“Praktijkleren zou een vast onderdeel moeten zijn binnen een lerende organisatie om competenties nog beter zichtbaar te maken en medewerkers te stimuleren om met hun ontwikkeling bezig te zijn”*. Verschillende SW-bedrijven geven dan ook aan dat *“Samen met elke kandidaat een plan van aanpak wordt opgesteld waarin werken en (praktijk)leren wordt opgenomen”*. Anderen spreken van een leer- en ontwikkellijn waarmee praktijkleren een belangrijk onderdeel vormt. Een van de respondenten geeft aan nu ook behoefte hebben aan een vervolgtraject: *“We willen een vervolgroute ontwikkelen voor mensen die een praktijkverklaring op Entree niveau hebben gehaald: gaan ze andere werkzaamheden uitvoeren, gaan ze door met een praktijkverklaring op niveau 2, of naar een mbo opleiding, of een externe werkgever”*.
- Ondersteuning rondom de regeling: Een ander punt dat door verschillende respondenten is benoemd, is de behoefte aan duidelijke landelijke richtlijnen, eenduidige terminologie, eenduidige processen die niet steeds worden aangepast: *“Meer landelijke richtlijnen i.p.v. regionale en lokale zodat we niet steeds het wiel opnieuw moeten uitvinden”*. In het verlengde daarvan vragen meerdere respondenten om gerichte trainingen en informatie: *“Het delen van zelf ontwikkelde werkopdrachten”, “School de medewerkers die de trajecten begeleiden” “Hoe sluit je aan op het mbo-kwalificatiedossier”*
- De financiering wordt door velen als een lastig thema benoemd. Verschillende respondenten vragen om ondersteuning of een routekaart om te kunnen bepalen of en hoe subsidie kan worden aangevraagd. Verschillende SW-bedrijven vragen om extra vergoedingen voor hun investeringen in het praktijkleren traject, en om vergoeding van hun begeleidingskosten. Sommige respondenten geven aan dat er op dit moment geen sprake is van een sluitende businesscase: de beschikbare vergoedingen dekken niet alle kosten die gemaakt moeten worden. Tenslotte worden er ook nog enkele suggesties gedaan om praktijkleren te stimuleren door het bieden van incentives of vergoedingen voor deelnemers die een praktijkverklaring hebben behaald of voor werkgevers wanneer zij kandidaten aandragen voor deze trajecten.
- Administratieve last. De procedure voor het aanvragen en het regelen van de praktijkverklaring en/of het regelen van subsidies voor de uitgevoerde trajecten wordt door een aantal respondenten als lastig benoemd: *“Het moet efficiënter en nu is het nog omslachtig, waarbij veel documenten zoals*

een BPVO en OOK ingeleverd moeten worden, en intakes erg lang zijn zonder dat duidelijk is of het ook iets oplevert”.

- Informatievoorziening: de bekendheid van het instrument kan nog beter volgens verschillende respondenten. Het gaat hierbij zowel om de bekendheid bij deelnemers: “*praktijkleren promoten als bijzonder laagdrempelig en voor ieder uit de doelgroep haalbaar (leren is leuk)*”, als om het meer aandacht geven aan de voordelen van praktijkleren bij werkgevers en HR medewerkers

De betrokken partners

- De deelnemers. Hierover worden slechts enkele opmerkingen gemaakt. Een respondent vraagt om duidelijkheid over de doelgroep voor praktijkleren. Ook is er een respondent die suggesties doet voor een verdere verbreding van de doelgroep wanneer het SW-bedrijf ook zelf sociaal detacheren als vangnet zou kunnen aanbieden.
- Het mbo. Over het mbo zijn de meningen verdeeld. Er is een groep respondenten die vraagt om meer en meer actieve betrokkenheid van het mbo op gebied van de intake en de begeleiding: “*Meer kundige betrokkenheid waarbij meegedacht wordt over mogelijkheden, en een flexibele insteek gekozen wordt*” en “*Het mbo zou zichzelf actiever moeten opstellen richting het werkbedrijf en meer betrokken moeten raken*”.

Andere respondenten laten een ander geluid horen: “*Het mbo een kleinere of geen rol geven. Het heeft nu geen toegevoegde waarde*” en “*Intakes zijn lang en leveren niet veel op*”. Ook wordt erop gewezen dat de onduidelijkheid is rondom “*Financiën versus opdrachten en productiviteit*”.

Tenslotte zijn er respondenten die vragen om een heldere opdracht aan het mbo.

- Werkgevers. De respondenten die hier iets over zeggen, benoemen de noodzaak om aansluiting te houden op wat de arbeidsmarkt vraagt. Enkelen geven aan dat werkgevers meer tijd en ruimte zouden moeten bieden voor leren in plaats van alleen productie draaien. Ook zijn er respondenten die zich afvragen wat de meerwaarde is van praktijkleren voor werkgevers: “*Ik zou onderzoek willen zien naar de waarde die werkgevers aan praktijkleren hechten en of praktijkleren ook echt de arbeidsmarktkansen van de medewerker vergroot*”. Tenslotte is er een respondent die aangeeft: “*Werkgevers vragen er niet om, dus er is geen noodzaak tot bewegen*”.
- De gemeente en de regionale samenwerking. Verschillende SW-bedrijven benoemen de wenselijkheid van goede regionale samenwerking: “*Werk regionaal samen en leer van elkaar*” en “*Zorg ervoor dat partijen samenkomen zodat het SW-bedrijf bij één uitvoeringsloket kan aankloppen*”. Belangrijk is om successen samen te delen en duidelijke en uniforme procesafspraken te maken. Verschillende respondenten geven aan dat “*Er is (blijvend) een regionale aanjager nodig*”. Tenslotte vragen verschillende SW-bedrijven aandacht voor zichzelf: “*Betere bekendheid van de mogelijkheden van SW-bedrijven bij de overige sociale partners*”.

De SW-bedrijven

De SW-bedrijven geven ook verschillende suggesties over hun eigen rol en functioneren met betrekking tot het verder stimuleren van praktijkleren met de praktijkverklaring. Deels gaan ze over de inrichting en toepassing van het instrument zelf, en deels gaan het over de organisatie binnen de SW-bedrijvenzelf.

- Het gebruik van praktijkleren als ontwikkelinstrument. De opmerkingen die hierover worden benadrukken allemaal dat er het duidelijker gekoppeld zou moeten worden aan een leer- en ontwikkeltraject van deelnemers. De rol van het bedrijfsleven zou hierbij duidelijk zichtbaar moeten zijn: “*Betere aansluiting met bedrijfsleven om in een vertrouwde, stimulerende externe werkplek verder te leren*”, “*Voer praktijkleren altijd uit in samenwerking met externe leerbedrijven*”.
- De organisatie van praktijkleren binnen de SW-bedrijven. Er worden diverse suggesties gedaan om het instrument beter in te passen in de organisatie van SW-bedrijven. Sommigen pleiten voor “*Meer bekendheid bij de operationele leiding van SW-bedrijven: het is geen scholing waarvoor iemand kan zakken!*”. Ook wordt gepleit voor extra vergoedingen voor ontwikkeling en begeleiding van

deelnemers. Tenslotte worden er suggesties gedaan om de kennisuitwisseling te stimuleren: “*Gebruik elkaars leerroutes, zodat niet ieder SW-bedrijf voor dezelfde sector praktijkleren hoeft in te richten*”. En “*Maak het een onderwerp voor de SBCM-kennisdagen*”.

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Inleiding

In opdracht van SBCM, het kenniscentrum en Arbeidsmarkt- & Opleidingsfonds voor de sociale werkgelegenheid heeft KBA Nijmegen in onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken met betrekking tot praktijkleren met de praktijkverklaring. Er is een klankbordgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit Cedris, Ministerie SZW, MBO-Raad, SBB, NRTO, Pro/vso, en een vertegenwoordiger namens de G40. De klankbordgroep heeft een bijdrage geleverd aan de verkenningsfase aan het begin van het onderzoek en aan de duiding van de data aan het eind van het onderzoek.

In overleg met deze klankbordgroep is besloten het onderzoek specifiek te richten op de rol en positie van SW-bedrijven bij praktijkleren met de praktijkverklaring en het gebruik van deze regeling door medewerkers van deze SW-bedrijven. De uitkomsten van het onderzoek hebben betrekking op SW-bedrijven, maar geven ook meer inzicht over praktijkleren met praktijkverklaring in de verschillende arbeidsmarktregio's.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden, bestaande uit:

- a. Verkenning bij experts op landelijk niveau
- b. Online en telefonische enquête bij SW-bedrijven
- c. Analyse van gegevens Praktijkloket van SBB
- d. Verdiepende groepsinterviews
- e. Reflectie met landelijk partijen

Alle bij Cedris aangesloten SW-bedrijven zijn benaderd om deel te nemen aan een enquête. Dit leverde een respons op van 71% (70 SW-bedrijven).

Via de gegevens uit het Praktijkloket, dat door SBB wordt beheerd, is informatie verzameld over de aantallen afgegeven praktijkverklaringen.

Aanvullend zijn vier groeps gesprekken gevoerd met SW-bedrijven, gemeenten, scholen en overige arbeidsmarktpartners om nader inzicht te krijgen in de regionale samenwerkingsstructuur, de manier waarop praktijkleren met de praktijkverklaring in de arbeidsmarktregio wordt georganiseerd en welke rol hierbij door de SW-bedrijven wordt ingevuld. Voor de selectie van de groeps gesprekken is rekening gehouden met de suggesties vanuit de klankbordgroep, is gekeken naar een aantal succesvolle en minder succesvolle regio's en is zorg gedragen voor enige regionale spreiding. De groeps gesprekken uitgevoerd in de regio's Noordoost Brabant, Haaglanden, Groningen en Twente.

7.2 Conclusies

Praktijkleren met de praktijkverklaring bij SW-bedrijven: instrument met meerwaarde voor verschillende doelgroepen

De SW-bedrijven richten zich sinds een aantal jaren meer en meer op het stimuleren van de ontwikkeling van arbeidspotentieel voor verschillende soorten doelgroepen. Het instrument Praktijkleren met de praktijkverklaring sluit goed aan op deze visie. Het instrument wordt ingezet om het ontwikkelingspotentieel van medewerkers te stimuleren. Voor de vaste wsw-medewerkers, medewerkers die vanuit de

participatiewet en doelgroepenregelingen in dienst zijn bij de SW-bedrijven, alsook voor overige doelgroepen met een trajectovereenkomst.

Praktijkleren met de praktijkverklaring helpt kandidaten om meer zelfvertrouwen te krijgen, geeft hen erkenning en waardering voor wat ze allemaal wél kunnen, en biedt hen meer ontwikkelingsperspectief, aldus de SW-bedrijven. Daarmee wordt de drempel voor verdere ontwikkeling en scholing verlaagd en geeft het (potentiële) werkgevers meer inzicht in de inzetbaarheid van deze personen. Een groot deel van de SW-bedrijven weet echter niet te duiden wat er na het behalen van de praktijkverklaring met een medewerker is gebeurd. Onduidelijk is of dit komt omdat deze informatie niet wordt verzameld of omdat het geen prioriteit heeft. Van de SW-bedrijven die een inschatting kunnen maken, blijkt dat gemiddeld genomen dat 22 procent van de deelnemers bij SW-bedrijven met een afgeronde praktijkverklaring heeft werk gekregen bij een externe werkgever. Daarmee lijkt het instrument gebruikt te kunnen worden bij de toeleiding naar regulier werk. Dat geldt overigens vooral voor degenen die minimaal een deel van hun praktijkleren traject hebben uitgevoerd bij externe bedrijven.

Potentie van praktijkleren met de praktijkverklaring wordt nog onvolledig benut

Bijna driekwart van SW-bedrijven heeft ervaring met praktijkleren met praktijkverklaring. De helft van de SW-bedrijven heeft ten tijde van het onderzoek deelnemers in trajecten. Desalniettemin zijn de aantallen gerealiseerde praktijkverklaringen bij SW-bedrijven nog relatief beperkt. In 15 arbeidsmarktregio's zijn geen of nog maar enkele trajecten bij SW-bedrijven afgerond. 55 procent van alle huidige deelnemers zijn te vinden bij niet meer dan vijf SW-bedrijven. Belemmerende factoren zijn onbekendheid met het instrument en de meerwaarde ervan, vooral ook bij werkgevers, en de mogelijkheid om ook andere instrumenten in te zetten.

Het grootste deel van de SW-bedrijven heeft de ambitie om praktijkleren met de praktijkverklaring verder op te pakken. Dat geldt zowel voor SW-bedrijven die al ervaring hebben met het werken met dit instrument, als voor SW-bedrijven die nog geen ervaring hebben met praktijkleren met de praktijkverklaring.

Registratie van aantallen praktijkverklaringen verloopt nog niet optimaal

Uit het onderzoek zijn forse verschillen geconstateerd tussen de aantallen gerealiseerde praktijkverklaringen van deelnemers bij SW-bedrijven zoals die zijn geregistreerd in het Praktijkloket van SBB en de aantallen die volgens de SW-bedrijven zelf zijn gerealiseerd. Uit nadere analyse is gebleken dat dit verschil te wijten is aan enerzijds een te positieve inschatting van gerealiseerde aantallen door de SW-bedrijven, maar dat er anderzijds in de verwerking van de verklaringen bij de mbo-instellingen en de registratie in het recent vernieuwde Praktijkloket ook nog onvolkomenheden bestaan. Het lijkt erop dat de procedure voor het vastleggen en verwerken van de resultaten in de praktijk nog niet helemaal loopt zoals is bedoeld. Daardoor blijft er nu onduidelijkheid bestaan over de werkelijke aantallen gerealiseerde praktijkverklaringen.

Regionale samenwerking is van belang voor een succesvolle uitvoering in de arbeidsmarktregio's

De arbeidsmarktregio is volgens de SW-bedrijven een geschikte schaal van waaruit praktijkleren met de praktijkverklaring kan worden georganiseerd.

Na de fase waarin pilots praktijkleren werden gestimuleerd (in de periode 2018-2021) hebben de arbeidsmarktregio's geen duidelijke (vervolg)opdracht meer of gemeenschappelijke aanpak van praktijkleren met de praktijkverklaring. Daarin speelt mee dat er geen structurele financiële middelen beschikbaar zijn voor de stimulering en de uitvoering van praktijkleren met de praktijkverklaring.

Volgens het grootste deel van de SW-bedrijven is er in hun arbeidsmarktregio sprake van een actieve aanpak ter stimulering van praktijkleren met de praktijkverklaring. Zo'n vier op de tien SW-bedrijven geven aan dat er samenwerkingsafspraken met partijen zijn gemaakt, dat de regionale partijen praktijkleren met praktijkverklaring bevorderen en dat regionale partijen een belangrijke rol zien weggelegd voor sociale ontwikkelbedrijven (geheel tot grotendeels van toepassing).

Ruim 20 procent van de SW-bedrijven ervaart echter geen actieve bemoeienis van de regio op dit thema. En geeft een vergelijkbaar deel aan niet precies te weten welke partijen in de regio allemaal betrokken zijn bij de aanpak van praktijkleren met de praktijkverklaring.

Uit de gevoerde groepsgesprekken is naar voren gekomen dat de beste ervaringen worden opgedaan in arbeidsmarktregio's waar sprake is van goede onderlinge afstemming en er gezamenlijk wordt geïnvesteerd in het stimuleren en bevorderen van praktijkleren met de praktijkverklaring. Zo zijn er in verschillende regio's gezamenlijke projectleiders aangesteld waardoor er gewerkt wordt aan een gemeenschappelijke aanpak en kennisdeling. Hierdoor komt er ook aandacht voor meerdere doelgroepen die ook baat zouden kunnen hebben bij praktijkleren met de praktijkverklaring. Het belang van een aanjager, kwartiermaker/ projectleider is groot.

SW-bedrijven kunnen bijdragen aan regionale ambities met betrekking tot praktijkleren met de praktijkverklaring

De verschillende partijen uit de arbeidsmarktregio's die we in de groepsgesprekken gesproken hebben, geven aan dat zij zich bezighouden met de activering van verschillende doelgroepen, en dat daarbij verschillende aanpakken en instrumenten horen. Soms betreft dat praktijkleren met de praktijkverklaring en voor bepaalde doelgroepen kunnen SW-bedrijven hierbij een rol spelen. Daarnaast zijn er echter ook andere instrumenten en kunnen bijvoorbeeld ook de nieuwe regionale mobiliteitsteams (RMT) een rol spelen, bijvoorbeeld wanneer het gaat om werkenden bij reguliere bedrijven.

SW-bedrijven zijn nog zoekend naar de beste manier om mbo-instellingen te betrekken bij praktijkleren met de praktijkverklaring

De rol van het mbo is een vereiste voor de koppeling van praktijkleren met de praktijkverklaring aan de landelijke kwalificatiestructuur. Desalniettemin kan de betrokkenheid van het mbo bij de praktijkleren trajecten verschillend worden ingevuld. Het mbo kan een rol spelen bij het inclusieve adviesgesprek en de selectie van werkprocessen, de begeleiding en de beoordeling van de trajecten. Ook verzorgen de mbo-instellingen de meldingen bij het praktijkkloket.

Uit het onderzoek blijkt dat deze rollen door de mbo-instellingen verschillend worden ingevuld. Soms betreft het een intensief begeleidings- en ondersteuningstraject waarbij het mbo in een regio ook echt medebepalend is voor de uitvoering van praktijkleren met de praktijkverklaring. Soms echter wordt de rol vanuit het mbo vooral ingevuld via de verzorging van de administratieve processen rondom de trajecten van praktijkleren. De verschillen hebben enerzijds te maken met regionale afspraken, onder meer over de financiering van deze trajecten in de derde leerweg. Echter, ook binnen regio's waar verschillende mbo-instellingen actief zijn, komt het voor dat de aanpak van school tot school anders wordt ingevuld.

De SW-bedrijven geven er ook blijk van niet altijd goed te weten wat de rol van het mbo zou moeten en kunnen zijn bij de realisatie van de trajecten praktijkleren met de praktijkverklaring. Sommige vragen zich af of deze rol niet verder kan worden beperkt en de procedures verder vereenvoudigd kunnen worden. Anderen vragen juist om een meer inhoudelijke inbreng en kwaliteitsborging om de koppeling met de landelijke kwalificatiestructuur duidelijke vorm en inhoud te geven.

Het inclusieve adviesgesprek maakt vaak deel uit van een breder ontwikkelingsgesprek

De meeste SW-bedrijven maken op de een of andere manier gebruik van de inclusieve adviesfunctie. Het adviesgesprek wordt door hen gebruikt voor een toets op de motivatie van de kandidaat, de leerbaarheid en de schoolbaarheid. De meerderheid, 88 procent van de SW-bedrijven gebruikt het inclusieve adviesgesprek als onderdeel van een breder gesprek over de vraag of praktijkleren met de praktijkverklaring voor deze kandidaat het meest geschikte instrument is. In minder dan de helft van de gevallen is hierbij volgens de SW-bedrijven een mbo-instelling betrokken. SW-bedrijven benadrukken

dat zij met grote regelmaat eigen ontwikkelgesprekken voeren met hun medewerkers en potentiële kandidaten. Daarbij kunnen ook bredere onderwerpen aan de orde komen zoals persoonlijke problemen. Uit deze ontwikkelgesprekken worden individuele leer- en ontwikkellijnen opgesteld waarbij praktijkleren met de praktijkverklaring één van de mogelijke instrumenten kan zijn die daarbij kunnen worden ingezet.

7.3 Aanbevelingen

Uit het onderzoek blijkt dat alle partijen het belang van praktijkleren met de praktijkverklaring onderschrijven, maar dat de volledige potentie van dit instrument nog niet wordt benut. Op basis daarvan formuleren we de volgende aanbevelingen.

1. Gericht aan de SW-bedrijven zelf: Maak de meerwaarde van SW bedrijven bij de verdere uitrol van praktijkleren met de praktijkverklaring zichtbaar.
 - a. Spreek de ambitie uit om als SW-bedrijven een belangrijke speler te worden in de ontwikkeling van het arbeidsmarktpotentieel van verschillende kwetsbare en laagopgeleide doelgroepen en ga hierover in gesprek met partners in de arbeidsmarktregio.
 - b. Zorg voor kwaliteit en afstemming. De SW-bedrijven kunnen werken aan hun eigen kwaliteit door te investeren in de kennisontwikkeling van hun begeleiders en te zorgen voor kennisuitwisseling tussen SW-bedrijven. Daarbij horen ook goede casusbeschrijvingen en protocollen, zodat niet het wiel steeds opnieuw uitgevonden hoeft te worden. Daarbij kan geput worden uit bestaande goede voorbeelden.
 - c. Maak de mogelijkheid van praktijkleren met de praktijkverklaring onderdeel van het overgangsgesprek van Pro/vso leerlingen naar SW-bedrijven. Hierdoor kan voor deze doelgroep het perspectief op leven lang leren met behulp van praktijkleren met de praktijkverklaringen verder worden versterkt.
 - d. Zorg voor een grotere kring van externe leerbedrijven waar trajecten praktijkleren met de praktijkverklaring geheel of gedeeltelijk kunnen worden uitgevoerd. Door meer bedrijven te betrekken wordt praktijkleren meer een gemeenschappelijke opdracht en kunnen er meer en meer kansrijke trajecten worden uitgevoerd voor verschillende doelgroepen.
 - e. Zorg voor een goede vertegenwoordiging van de SW-bedrijven in het landelijk kennispunt LLO, bijvoorbeeld door Cedris en SBCM aan te laten sluiten.
2. Gericht aan de landelijke beleidsmakers: Zorg voor een heldere en transparante positionering en financiering van praktijkleren met de praktijkverklaring
 - a. Positioneer praktijkleren met de praktijkverklaring als belangrijk instrument bij leven lang ontwikkelen. Leer- en ontwikkellijnen kunnen verschillende mogelijkheden omvatten, waarbij praktijkleren wordt meegenomen. Ook kunnen vervolgtrajecten na het behalen van een praktijkverklaring worden meegenomen in het bredere ontwikkel/LLO-beleid.
 - b. Benadruk de koppeling van praktijkleren met de praktijkverklaring aan de landelijke kwalificatiestructuur en borg dit door een heldere rol voor het mbo
 - c. Zorg voor meer bekendheid met de mogelijkheden van het instrument bij kandidaten, bij bedrijven, en bij gemeenten
 - d. Zorg voor een adequate registratie en monitoring van de resultaten. Ga na waar de administratieve last rondom registratie en financieringsaanvragen zoveel mogelijk beperkt kan worden
 - e. Zorg voor structurele financiering voor de verdere opstart in de regio's, de rol van het mbo, het voeren van ontwikkelingsgesprekken en de begeleiding van kandidaten gedurende de trajecten

3. Gericht aan de arbeidsmarktregio's: Maak heldere beleidskeuzes over het gebruik van praktijkleren met de praktijkverklaring. Maak in de regio werk van het stimuleren een leven lang ontwikkelen en benut daarbij de mogelijkheden van praktijkleren met de praktijkverklaring
 - a. Maak duidelijke afspraken over betrokkenheid van SW-bedrijven in deze regionale aanpak,
 - b. Voorkom versnippering in aanpak en zorg voor een regionale aanjager en verbinder.

8 Bijlagen

Er zijn SW-bedrijven die aangeven praktijkverklaringen te hebben afgegeven, maar dat komt niet naar voren in de registratie van de Praktijkklokken van SBB. (25 van de 99 leden van Cedris zijn in de gegevens van het Praktijkklok MBO geïdentificeerd, waarbij is gezocht op de namen en de identificatienummers van het leerwerkbedrijven

- 18 SW-bedrijven hebben in de online enquête aangegeven dat zij inderdaad kandidaten hebben die praktijkverklaringen hebben gekregen. 6 SW-bedrijven hebben niet aan het onderzoek meegedaan.
- 17 SW-bedrijven hebben in de enquête aangegeven praktijkverklaringen te hebben afgegeven, maar komen echter niet voor in de gegevens van SBB.
- 8 SW-bedrijven hebben in de enquête aangegeven geen kandidaten te hebben die een praktijkverklaring hebben ontvangen, en zij komen ook niet voor in de SBB gegevens.
- 19 SW-bedrijven hebben in de enquête aangegeven geen ervaring met praktijkklokken met praktijkverklaring te hebben, en zij komen ook niet voor in de SBB gegevens.

Overzicht B.8.1 – SW-bedrijven, geïdentificeerd in Praktijkklok MBO van SBB

Sociaal ontwikkelbedrijf	Geïdentificeerd in Praktijkklok MBO
Afeer	wel
BWRI	wel
CAPARIS	wel
Concern voor Werk N.V.	wel
DCW	wel
Den Haag Werkt	wel
Diamant-groep	wel
DZB Leiden	wel
Ferm Werk	wel
IBN Holding B.V.	wel
Inclusief Groep NV	wel
MidZuid	wel
MTB	wel
Pantar	wel
Promen	wel
Risse Groep	wel
Scalabor	wel
Senzer	wel
SWB Midden Twente	wel
Wedeka-bedrijven	wel
Weener XL	wel
Werkplein Ability	wel

Sociaal ontwikkelbedrijf	Geïdentificeerd in Praktijkloket MBO
Werkse!	wel
Westrom	wel
WVS	wel
Presikhaaf Schoolmeubelen BV	niet
AM Match	niet
Amfors groep	niet
Amsterdam Werk en Re-integratie	niet
ATEA-groep	niet
Avres	niet
Baanbrekend Detacheren BV	niet
Baanbrekers	niet
Biga BV	niet
Confed Dordrecht	niet
De Betho	niet
De Zuidhoek	niet
Dethon	niet
Dokwurk	niet
Drechtwerk	niet
EMCO-groep	niet
Empatec	niet
Ergon	niet
Fijnder	niet
Gelre Werkt!	niet
Gemeente Ameland	niet
Gemeente Hoeksche Waard	niet
Gemeente Noordenveld	niet
Gemeente Weststellingwerf	niet
iederz	niet
IJmond Werkt!	niet
IMpact	niet
INTOS	niet
IW4	niet
Joustra Stoelverzorgers	niet
Kansis	niet
KempenPlus	niet
KonnecteD	niet
Laborijn	niet
LARCOM	niet
NLW Groep NV	niet

Sociaal ontwikkelbedrijf	Geïdentificeerd in Praktijkloket MBO
NoordWestGroep NV	niet
Novatec	niet
Ontplooj	niet
Orionis Walcheren	niet
Patijnenburg	niet
Probedrijven	niet
Provalu	niet
Reestmond	niet
RegioGroen	niet
Rijnvicus	niet
Roetz Fair Factory	niet
Rotterdam Werk & Inkomen	niet
Spaarne Werkt	niet
Stark	niet
Stichting MOA	niet
Stroomopwaarts	niet
Tiem	niet
Tomingroep B.V.	niet
UW Holding BV	niet
Vidar B.V.	niet
Voorne Putten Werkt B.V.	niet
WAA groep nv	niet
WeBeGo	niet
Werkbedrijf De Binnenbaan	niet
Werkbedrijf De Bolder	niet
WerkBedrijf Rijk van Nijmegen	niet
WerkFit Brummen	niet
Werkkracht	niet
Werkleerbedrijf Lucrato	niet
Werkom	niet
Werkplein Drentsche Aa	niet
Werkplein Fiveringo	niet
WerkSaam Westfriesland	niet
Werkzaak Rivierenland	niet
WNK Personeelsdiensten	niet
WSD-Groep	niet
WSP Parkstad	niet
Zalsman Kampen	niet

Overzicht B.8.2 – Aantal praktijkverklaringen per arbeidsmarktregio na 1 januari 2021 – SBB

	MBO	%	PrO/NSO	%
Achterhoek	0	0%	15	1%
Amersfoort	2	0%	22	1%
Drechtsteden	187	9%	24	1%
Drenthe	2	0%	104	5%
Flevoland	24	1%	181	9%
Food Valley	4	0%	62	3%
Friesland	37	2%	124	6%
Gooi en Vechtstreek	1	0%	13	1%
Gorinchem	2	0%	5	0%
Groningen	172	8%	99	5%
Groot Amsterdam	9	0%	75	4%
Haaglanden	58	3%	60	3%
Helmond de Peel	30	1%	27	1%
Holland Rijnland	69	3%	73	4%
Midden Brabant	14	1%	33	2%
Midden-Gelderland	45	2%	23	1%
Midden-Holland	7	0%	14	1%
Midden-Limburg	44	2%	24	1%
Midden-Utrecht	4	0%	69	4%
Noord-Holland-Noord	33	2%	13	1%
Noord-Limburg	12	1%	84	4%
Noordoost-Brabant	236	11%	191	10%
Regio Zwolle	30	1%	34	2%
Rijk van Nijmegen	0	0%	5	0%
Rijnmond	401	20%	60	3%
Rivierenland	2	0%	21	1%
Stedendriehoek en Noordwest Veluwe	48	2%	19	1%
Twente	67	3%	35	2%
West-Brabant	322	16%	9	0%
Zaanstreek/Waterland	62	3%	28	1%
Zeeland	9	0%	21	1%
Zuid-Holland Centraal	0	0%	11	1%
Zuid-Kennemerland en IJmond	1	0%	102	5%
Zuid-Limburg	114	6%	133	7%
Zuidoost-Brabant	7	0%	119	6%
	2055	100%	1932	100%

8.1 Verslag groepsgesprek Praktijkleren met praktijkverklaring arbeidsmarktregio Haaglanden

Verkort gespreksverslag dd. 02-11-2022

Aanwezig bij het groepsgesprek waren: projectleider praktijkleren met praktijkverklaring binnen de gemeente, Werkse!, Patijnenburg, ROC Mondriaan en Lentiz.

De aanpak van praktijkleren met praktijkverklaring

Er is met alle partijen binnen Haaglanden een bepaalde structuur opgezet om het traject van praktijkleren met praktijkverklaring goed te laten lopen. Deze structuur bestaat uit projectgroepen, waarbinnen de verschillende partijen als de ROC's, WSP's, SW-bedrijven, SBB en het RMT betrokken zijn. Elk kwartaal wordt er vanuit de projecten gerapporteerd over de kwantiteit en kwaliteit van praktijkleren met praktijkverklaring, maar ook over wat er nog nodig is om hier verder mee te gaan. Naast deze projectgroepen is er een projectleider die een drager is van het praktijkleren met praktijkverklaring vanuit Werkse. Deze projectleider is de link tussen het management en de uitvoering en is een kennisdrager. Dit alles leidt ertoe dat de structuur van het praktijkleren met praktijkverklaring in de regio minder projectmatig is, en al enigszins is ingebed in de regionale infrastructuur.

Praktijkleren met praktijkverklaring binnen de SW-bedrijven

Binnen de SW-bedrijven wordt praktijkleren met praktijkverklaring ingezet bij verschillende doelgroepen, waaronder wsw-medewerkers, de doelgroep beschut werk, mensen met zogeheten ontwikkelbanen/opstapbanen, kandidaten met een re-integratie traject en door jobcoaches geïndiceerde mensen vanuit de participatiewet.

In vele gevallen gaan werknemers eerst een Werkfit-traject in, waarbij ze werknemersvaardigheden op kunnen doen. Daarna wordt er gekeken of praktijkleren met praktijkverklaring een optie is. De ervaring is dat de meerwaarde van een praktijkverklaring voor iedereen anders is. In sommige gevallen kan het motiverend werken voor mensen om door te stromen naar een baan buiten het sociale ontwikkelbedrijf en in andere gevallen geeft het bevestiging van het kunnen van de werknemer. Dit laatste is met name het geval voor mensen die nog nooit eerder een certificaat of diploma hebben gehaald.

De rol van het mbo

De kandidaat wordt aangemeld voor praktijkleren met praktijkverklaring, waarna er twee documenten worden opgemaakt door de mbo-instelling: de onderwijsovereenkomst en de praktijkovereenkomst. Ook wordt er vaak een melding gedaan bij het praktijkkloket. Afhankelijk van de wens van het bedrijf heeft het ROC Mondriaan gedurende het traject van praktijkleren nog contact met het bedrijf. Vanuit Lentiz zijn er drie vaste contactmomenten: een contactmoment aan het begin van het praktijkleren, een tweede tijdens het praktijkleren en een derde moment in de vorm van het gezamenlijk vieren van het behalen van de praktijkverklaring.

Ook vanuit PrO/vso scholen wordt er in toenemende mate gewerkt met praktijkleren met praktijkverklaring. Deze jongeren vallen vaak nog onder het contract van de school en behalen ook vanuit de PrO/vso school de praktijkverklaring.

De rol van het bedrijfsleven

Er is nog niet veel sprake van praktijkleren met praktijkverklaring bij externe werkgevers. Wel zijn er externe werk-ontwikkelplekken, waar kansen liggen voor werkgevers om de praktijkverklaring toe te passen en verder uit te breiden. De ambitie is dan ook om dit meer te laten groeien. Er is wel regionaal gestart met het toenadering zoeken tot werkgevers om hen te informeren over wat er kan en mogelijk

is met de praktijkverklaring. Dit wordt gedaan vanuit het project dat de projectleider praktijkleren met praktijkverklaring trekt.

Het WSP Haaglanden denkt verder na over hoe praktijkleren met praktijkverklaring als basisdienstverlening voor werkenden en werkzoekenden gezien kan worden. De ambitie is om de arbeidsmarktregio hier minder versnipperd in te laten werken.

Het vervolg van praktijkleren met praktijkverklaring

Vanuit de regio Haaglanden wordt het van belang geacht om kritisch te blijven kijken naar het proces van praktijkleren met praktijkverklaring. Het proces wordt nu als te ingewikkeld voor werkgevers gezien, en het zou dan ook versimpeld moeten worden. Op die manier kunnen meer bedrijven betrokken worden bij het praktijkleren met praktijkverklaring. De projectleider is cruciaal bij het verder implementeren van praktijkleren met praktijkverklaring. Verder is er de wens voor een landelijke doorbraak, zodat er tot een efficiëntere werkwijze gekomen kan worden.

8.2 Verslag groepsgesprek Praktijkleren met praktijkverklaring Twente

Verkort gespreksverslag dd. 07-11-2022

Aanwezig bij het groepsgesprek waren: gemeente Hengelo, werkplein Twente, leerwerkloket, SW bedrijf SWB, ROC Twente, VSO Twents Vakcollege.

De aanpak van praktijkleren met praktijkverklaring

Na de pilotfase is het praktijkleren met praktijkverklaring vanaf medio 2021 een beetje ingezakt. Dit kwam onder andere doordat het veel moeite kostte om werkgevers en werknemers zo ver te krijgen om de stap naar praktijkleren met praktijkverklaring te zetten. Momenteel zijn er verschillende initiatieven, vooral doordat het mbo hier samen met het Leerwerkloket werk van heeft gemaakt. Het onderwerp komt nu weer beter op de agenda en wordt vaker ingezet. Wel ontbreekt er nog eigenaarschap.

Voor de organisatie van praktijkleren met praktijkverklaring heeft in tegenstelling tot in andere regio's de gemeente niet een grote rol gekregen. In plaats daarvan heeft het onderwijs een regierol in handen. Het idee is dat het onderwijs kan zorgen dat de juiste mensen het traject aangeboden krijgen.

Praktijkleren met praktijkverklaring binnen de SW-bedrijven

Er wordt binnen de SW-bedrijven met name gekeken naar de mensen die bij en in dienst zijn, bijvoorbeeld naar mensen die in het kader van de wet sociale werkvoorziening (WSW) werken, of mensen uit de beschutte doelgroep, of mensen met een re-integratie traject. Er wordt dan gekeken naar wie wel de vaardigheden heeft, maar niet een opleiding op niveau 1 of hoger kan behalen. Voor hen wordt praktijkleren met praktijkverklaring ingezet. Dit wordt nu met name binnen de groen sector gedaan, maar de wens is om dit uit te breiden naar meer beroepsrichtingen.

Op dit moment is de ervaring dat de praktijkverklaring niet per se zorgt voor een betere arbeidsmarktpositie. Wel zet de praktijkverklaring mensen weer in de leerstand en worden mensen gemotiveerd om te gaan leren. Daarnaast is de praktijkverklaring voor de mensen zelf van belang. Ze kunnen met de praktijkverklaring aantonen welke vaardigheden ze hebben. Ten slotte is het een waardering voor de medewerker en geeft het zelfvertrouwen.

De rol van het mbo

Wanneer iemand bij een werkgever aangeeft graag te willen leren, wordt er eerst gekeken of er een diplomagerichte route kan worden belopen door de kandidaat. Als dat niet kan, wordt er gekeken of praktijkleren met de praktijkverklaring een optie is. Na aanmelding wordt er een intake gedaan vanuit het entree-loket bij de werkgever op locatie. Er wordt dan gekeken of praktijkleren met praktijkverklaring de meest geschikte manier is van scholing (inclusieve adviesfunctie). Vervolgens worden ze ingeschreven bij de mbo-instelling en krijgen ze een werkboek. Verder is de visie dat de praktijkopleider verantwoordelijk is voor het opleiden en beoordelen en het onderwijs voor de kwaliteitsborging. Wel is er halverwege een contactmoment.

Binnen vso-school Twents Vakcollege wordt er nog niet veel gedaan met praktijkleren met praktijkverklaring. De reden hiervoor is de psychiatrische- en gedragsproblemen van de doelgroep. Vaak hebben de leerlingen op deze school wel het niveau om een startkwalificatie te halen, maar lukt dat niet vanwege de psychiatrische- en gedragsproblematiek. Als het beter gaat op dat gebied, gaat deze doelgroep vaak alsnog wel bijvoorbeeld een entree-opleiding doen. Praktijkleren past beter binnen het praktijkonderwijs.

De rol van het bedrijfsleven

Er is nog geen echte samenwerking met werkgevers. De bereidwilligheid is er wel, maar het heeft nog voor niemand prioriteit en het heeft regionaal nog weinig aandacht. Dit hangt ook samen met het ontbreken van eigenaarschap. De wens is wel om meer aan te haken bij werkgevers. Zij zouden beter moeten worden geïnformeerd over wat praktijkleren met praktijkverklaring inhoudt. Het zou voor hen ook een positieve uitwerking kunnen hebben wanneer jongeren zich beter kunnen bekwamen door middel van praktijkleren. Een belangrijke reden waarom de werkgevers nog niet aansluiten is dat er vele verschillende instrumenten voor scholing en ontwikkeling beschikbaar zijn. Praktijkleren met praktijkverklaring is er hier slechts een van.

Het vervolg van praktijkleren met praktijkverklaring

De wens van de deelnemers in dit gesprek is om in de regio Twente met elkaar weer meer afspraken te gaan maken over het gebruik van dit instrument. Er is behoefte aan meer structuur en eigenaarschap om dit beter in te kunnen zetten en te borgen, zowel op bestuurlijk- als uitvoeringsniveau. Daarnaast is het belangrijk om de werkgevers aan te haken bij het praktijkleren met praktijkverklaring. Hier moet iemand verantwoordelijk voor worden gesteld. Deze opdracht zou bijvoorbeeld bij het Leerwerkloket kunnen komen.

Verder zou het goed zijn om aandacht te hebben voor knelpuntsectoren zoals de zorg. Er zijn jongeren die met de praktijkverklaring bepaalde deeltaken uit zouden kunnen voeren. De wettelijke barrières zouden dan weggehaald kunnen worden, zodat de jongeren dan ook daadwerkelijk in de zorg aan het werk kunnen.

8.3 Verslag groeps gesprek Praktijkleren met praktijkverklaring Noordoost Brabant

Verkort gespreksverslag dd. 31-10-2022

Aanwezig bij het groeps gesprek waren: Leerwerkloket Den Bosch, SW-bedrijven IBN, Weener XL, WSD en Koning Willem I College

De aanpak van praktijkleren met praktijkverklaring

Praktijkleren met praktijkverklaring was in de regio Noordoost-Brabant georganiseerd rondom het project 'Meters Maken'. De conclusie uit dit project dat liep tot 2021 was dat praktijkleren met praktijkverklaring het beste uitgevoerd kan worden bij SW-bedrijven. Dit is dan ook de plek waar praktijkleren met praktijkverklaring nu ook het meeste plaatsvindt, hoewel ieder daar nu een eigen invulling aan geeft. Daarnaast worden ook trajecten uitgevoerd binnen de RMT's, waar een budget is voor praktijkleren met praktijkverklaring. De aanpak is goed ingepast bij de mbo-instellingen en werkgevers weten steeds beter wat de praktijkverklaring inhoudt.

Vanuit het nieuwe project 'Dichterbij dan je denkt' is praktijkleren met de praktijkverklaring nu wel weer als ambitie opgenomen. Of daarmee opnieuw een echt samenhangende regionale aanpak kan worden gerealiseerd is nu nog niet duidelijk.

Praktijkleren met praktijkverklaring binnen de SW-bedrijven

De praktijkverklaring wordt met name ingezet binnen de SW-bedrijven zelf. De praktijkverklaring wordt om verschillende redenen ingezet. Zo wordt het vaak ingezet om mensen iets tastbaars te geven, waarmee ze bij andere werkgevers kunnen aantonen welke vaardigheden ze hebben. Daarnaast is het om mensen vertrouwen en werkervaring te geven. De wens is wel om praktijkverklaringen ook te gebruiken voor duurzame plaatsing op de arbeidsmarkt en daarmee uitstroom uit de SW-bedrijven, maar dat gebeurt nu nog niet veel.

De rol van het mbo

Praktijkleren met praktijkverklaring wordt binnen Koning Willem I College en Yuverta op een andere manier uitgevoerd. Binnen Koning Willem I worden de meeste praktijkverklaringen uitgegeven en de ondersteuning vanuit de mbo-instelling komt hier wanneer het nodig is. Bij Yuverta komt er altijd iemand vanuit de mbo-instelling langs bij de werkgever om te kijken hoe het gaat. Er vindt geen echte beoordeling plaats maar praktijkvorderingen worden gevolgd. De kandidaat dient aan te tonen dat zij/hij de praktische vaardigheden, behorende bij een werkproces verantwoord en juist uit kan voeren.

Bij Koning Willem I is het proces administratief goed georganiseerd. Omdat er gewerkt wordt met erkende leerbedrijven, is in de meeste gevallen geen beoordeling vanuit het mbo nodig, en hoeft het bedrijf niet extra worden bezocht. Om de kwaliteit te borgen, vindt er wel steekproefsgewijs een bezoek plaats.

Ook bij PrO/vso scholen vindt praktijkleren met praktijkverklaring plaats. Binnen het praktijkonderwijs maken de praktijkverklaringen vaak onderdeel uit van de bestaande financieringsstructuur en kunnen zonder extra kosten verklaringen worden uitgegeven voor de kandidaten op de school. Dit is financieel makkelijker dan bij een mbo, waar er additionele financiële afspraken gemaakt moeten worden. Er is hier dus sprake van een andere financieringslijn.

De rol van het bedrijfsleven

Binnen de projecten praktijkleren zijn gesprekken gevoerd met bedrijven om ze te enthousiasmeren voor praktijkleren met praktijkverklaring. Dit bleek echter erg lastig te zijn. Bedrijven zijn meer met de waan van de dag bezig, is de ervaring. Praktijkleren met de praktijkverklaring is toch een extra traject dat er bij komt. Er is daarom voor gekozen om het praktijkleren met name binnen de SW-bedrijven

plaats te laten vinden. Werkgevers zoeken namelijk vaak personeel dat meteen aan het werk kan. Ze willen wel inspanningen doen om mensen extra te begeleiden, maar zodra het gaat over bijvoorbeeld werkprocessen, haken de werkgevers af. Volgens het WSD heeft praktijkleren met praktijkverklaring wel kans van slagen bij externe werkgevers, als deze werkgevers al ervaring hebben met medewerkers uit de doelgroepen van praktijkleren.

Het vervolg van praktijkleren met praktijkverklaring

De financiering vanuit de overheid zou op een andere manier geregeld moeten worden. Er is een hoge administratieve last en de subsidies zijn erg ingewikkeld. Dit zou landelijk dus beter geregeld moeten worden.

8.4 Verslag groepsgesprek Praktijkleren met praktijkverklaring Groningen

Verkort gespreksverslag dd. 01-11-2022

Aanwezig bij het groepsgesprek waren: de projectleider praktijkleren, de SW-bedrijven BWRI en We-deka, het Werkplein Ability, het UWV, SBB en de mbo-instelling Noorderpoort.

De aanpak van praktijkleren met praktijkverklaring

Praktijkleren met de praktijkverklaring is in de arbeidsmarktregio Groningen georganiseerd rondom "Werk in Zicht". Dit is een samenwerkingsverband van gemeenten, UWV en SW-bedrijven, die samen met de mbo-instellingen en het SBB zorgt voor eenzelfde aanpak van praktijkleren met praktijkverklaring binnen de gehele arbeidsmarktregio Groningen. Er zijn acht werkgroepen opgezet, gekoppeld aan de acht SW-bedrijven. Binnen deze werkgroepen wordt overlegd, maar er wordt ook kennis uitgewisseld tussen de werkgroepen. Elke werkgroep kent een coördinator, loketbeheerder en een accountmanager voor Praktijkleren (met een Praktijkverklaring). Ook zit er in de werkgroep een deelnemer namens UWV, SBB en het mbo.

Praktijkleren met praktijkverklaring binnen de SW-bedrijven

De kandidaten voor praktijkleren met praktijkverklaring werden vanaf de pilotfase in 2018 met name gevonden binnen de eigen bestanden van de SW-bedrijven. Deze groep is in de afgelopen jaren uitgebreid met kandidaten op een afspraakbaan, dagbesteding en nieuwkomers en nieuw beschermt. Praktijkleren vindt zowel binnen als buiten de infrastructuur van de SW-bedrijven plaats. Voorwaarde is dat iemand (op dit moment) niet kan instromen in het reguliere onderwijs, maar wel werkzaam is of kan zijn bij een erkend leerbedrijf.

Binnen de SW-bedrijven gaan vaak eerst mensen een 'werkfit-traject' aan, waarbij er wordt gewerkt aan basisvaardigheden als op tijd komen en omgaan met collega's. Pas daarna wordt gekeken of er scholing mogelijk is, bijvoorbeeld in de vorm van praktijkleren met praktijkverklaring.

Wanneer medewerkers een praktijkverklaring behalen, krijgen ze vaak extra zelfvertrouwen en voelen ze zich gewaardeerd. Een groot deel (zo'n 80%) behoudt of vindt na de verklaring een baan en of werkplek. Vorig jaar is 10 procent na het behalen van de verklaring alsnog ingestroomd in het reguliere onderwijs. Maar naast deze trajecten wordt het ook ingezet voor werkenden en werkzoekenden buiten de infrastructuur.

De rol van het mbo

De mbo-instellingen hebben een actieve en zichtbare rol binnen deze arbeidsmarktregio. De rol van de mbo-instellingen ziet er als volgt uit: de school krijgt bericht via een van de werkpleinen of SW-bedrijven dat er iemand is die een praktijkverklaring wil behalen. In een gesprek (de inclusieve adviesfunctie) wordt beoordeeld of het iemand is die in aanmerking komt voor praktijkleren met praktijkverklaring. Als het antwoord hierop positief is, wordt de kandidaat aangemeld op school en wordt er contact opgenomen met het bedrijf waar de kandidaat het praktijkleren traject uitvoert. De mbo-instelling bezoekt de kandidaat en het bedrijf en heeft zo'n drie contactmomenten. Bij de opstart gaat dan iemand van de mbo-instelling langs bij het bedrijf, en vervolgens gaat er tussendoor nog een keer iemand langs en er vindt een eindgesprek plaats. Na het eindgesprek (waarin het doorlopen traject en het eventuele vervolg wordt besproken) wordt het moment ingepland voor de feestelijke uitreiking van de praktijkverklaring.

De rol van het bedrijfsleven

Praktijkleren met praktijkverklaring vindt in de arbeidsmarktregio Groningen op dit moment hoofdzakelijk plaats via Werk in Zicht. Wel is de wens dat dit meer uitgebreid wordt en dat werkgevers hun eigen medewerkers rechtstreeks aanmelden bij het mbo voor praktijkleren. Er zijn een aantal voorbeelden waarbij een werkgever dit via het RMT heeft georganiseerd, waarbij gebruik is gemaakt van de bestaande structuur van Werk in Zicht en het RMT de Praktijkverklaringen heeft bekostigd. De accountmanagers vanuit Werk in Zicht hebben een procesbeschrijving waarmee ze praktijkleren met praktijkverklaring kunnen bespreken met werkgevers. Hierin staat duidelijk aangegeven wat er wanneer moet gebeuren wanneer een bedrijf een kandidaat heeft voor praktijkleren met praktijkverklaring.

Verder zijn er werkgevers die door het onderwijs zijn aangedragen, die werknemers in dienst hebben met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ook hieruit zijn al zo'n 19 praktijkverklaringen voortgekomen.

Het vervolg van praktijkleren met praktijkverklaring

Binnen de arbeidsmarktregio Groningen wordt een integrale aanpak en de samenwerking van belang geacht. Ook vinden ze het belangrijk dat praktijkleren met praktijkverklaring ook in andere regio's goed gaat lopen, zodat het beklijft. Momenteel worden de Praktijkverklaringen bekostigd uit tijdelijke budgetten (Perspectief op Werk, RMT e.d.). Het streven is dat Praktijkleren met de Praktijkverklaring bekostigd gaat worden uit reguliere budgetten zoals het Participatiebudget van gemeenten, Scholingsfonds UWV en O&O Fondsen van het bedrijfsleven. Wat daarbij kan helpen is dat we de meerwaarde blijven aantonen voor zowel de deelnemers (eigen waarde en zelfvertrouwen) het bedrijfsleven (nog beter inzetbare werknemers) het mbo (waar mogelijk, instroom in het reguliere onderwijs) en de overheid/Werk in Zicht (ontwikkeling voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt). Wat hierbij kan helpen is dat processen zoals de subsidieregeling praktijkleren in de derde leerweg minder complex en soepeler worden en dat we de meerwaarde blijven aantonen van praktijkleren met praktijkverklaring.

